

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: B 6210 - Ekonomika a management

Studijní obor: Ekonomika a management mezinárodního obchodu

Hospodářská situace Indie od vzniku samostatného státu

Economic situation of India since the birth of an independent state

BP - MO - KEK - 200902

ZUZANA DOLEŽALOVÁ

Vedoucí práce: prof. Ing. Jiří Fárek, CSc., KEK

Konzultant : Ing. Aleš Kocourek, Ph.D., KEK

Počet stran: 79

Počet příloh: 6

Datum odevzdání: 5. 1. 2009

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci, 15. 12. 2008

Podpis: .....

Poděkování

Na úvod své práce bych chtěla poděkovat především vedoucímu této bakalářské práce panu profesoru Ing. Jiřímu Fárkovi, CSc. za trpělivost, cenné rady a připomínky a také za poskytnutí mnoha přínosných zdrojů. Také bych ráda poděkovala za ochotu konzultantovi této práce panu Ing. Aleši Kocourkovi, Ph.D.

Anotace

Ekonomika Indické republiky v posledních několika letech výrazně vzkvétá a dokonce se předpokládá, že by se mohla brzy dostat mezi světové ekonomické velmoci. Tato bakalářská práce se zabývá celkovou analýzou indického hospodářství, jeho vývojem a faktory, které tento vývoj ovlivňují. V první části je rozpracována obecná charakteristika země. Důraz je zde kladen především na demografii, což je nejdůležitější faktor rozvoje indické ekonomiky. Druhá kapitola pojednává o historii Indie a jejím hospodářství od roku 1947. Hlavním záměrem zde je popis mezních událostí a nejdůležitějších reforem a zmínění nejvýznamnějších osobností. Jednotlivými obory současného indického hospodářství se zabývá kapitola třetí. Následuje podrobná analýza sektoru služeb, který je v současnosti pro zemi klíčový. Poslední kapitola podává přehled o podnikatelském prostředí v zemi a o nejdůležitějších společnostech.

Klíčová slova

rozvíjející se ekonomiky

indická ekonomika

Indie

BPO

služby

historie Indie

Resumé

The economics of the Republic of India has flourished in recent few years. Moreover, it is assumed that it could get among the group of world economic powers soon. This bachelor thesis deals with the analysis of the whole Indian economy, its development and factors which influence this development. In the first part the country's general characteristic is worked out. The main accent is put on the demography, which is the most important factor of development of Indian economy. The second chapter is dedicated to the history of India and its economy since 1947. The main purpose is to describe the marginal events and the most important reforms and to mention the most significant people. The third part of the text deals with particular branches of present Indian economy. The detailed analysis of services sector follows. It is the key sector of Indian economy nowadays. The last chapter considers entrepreneurial environment in the country and the most important companies.

Key words

developing economies

Indian economy

India

BPO

services

history of India

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	9
Seznam tabulek.....	12
Seznam obrázků.....	13
Úvod	14
1. Obecná charakteristika země	17
1.1. Geografie	17
1.2. Demografie	17
1.3. Jazyk	22
1.4. Administrativně-správní členění země	22
1.5. Peněžní jednotka.....	23
1.6. Vnitropolitická charakteristika	24
1.7. Zahraničně-politická orientace	24
2. Historický vývoj Indie a jejího hospodářství.....	26
2.1. Historie do roku 1947 – období koloniální nadvlády	26
2.2. Historie Indické republiky v letech 1947-2000	27
2.3. Historie od roku 2000	30
3. Hospodářství Indie v jednotlivých oborech.....	34
3.1. Silné a slabé stránky indického hospodářství.....	34
3.2. Zemědělství	35
3.2.1. Rostlinná výroba.....	37
3.2.2. Živočišná výroba	38
3.3. Průmysl.....	38
3.3.1. Automobilový průmysl.....	39
3.3.2. Textilní průmysl	41
3.3.3. Zpracování drahých kamenů a výroba šperků.....	41
3.3.4. Elektrotechnický průmysl a informační technologie.....	42
3.3.5. Průmysl oceli	42
3.3.6. Chemický, petrochemický a farmaceutický průmysl	42
3.3.7. Výroba cementu a rozvoj stavebnictví	43
3.3.8. Ropný průmysl a zpracování plynu	44
3.4. Problematická indická infrastruktura.....	44
4. Služby	48
4.1. Vývoj služeb v Indii	48
4.2. Růst jednotlivých odvětví.....	51
4.3. Indie jako výhodná outsourcingová lokalita.....	53
4.4. Bangalore alias středisko služeb v oblasti IT a komunikací.....	55
4.4.1. Služby v oboru informačních a komunikačních technologií v Bangalore....	57
4.4.2. Problémy Bangalore	59
4.5. Věda a výzkum (R&D) v Indii	60
5. Podnikání v Indii	62
Závěr	65
Seznam použité literatury	68
Citace.....	68
Knižní publikace:.....	68
Periodika – články:	68
Internetové zdroje – články a publikace:	68

Bibliografie	71
Knižní publikace:	71
Periodika – články:	71
Internetové zdroje – články a publikace:	71
Seznam příloh	73
Přílohy	74

Seznam použitých zkratek a symbolů

ASEAN	The Association of Southeast Asian Nations = Sdružení národů jihovýchodní Asie
BIMSTEC	The Bay of Bengal Initiative for MultiSectoral Technical and Economic Cooperation = Org. sdružující země Bengálského zálivu za účelem multisektorální technické a ekonomické spolupráce
BJP	Bharatiya Janata Party = Indická lidová strana
BPO	Business Process Outsourcing = přemísťování administrativní činnosti do oblastí s nižšími náklady
CIA	The Central Intelligence Agency
CPI	Consumer Price Index = index spotřebitelských cen
č.	číslo
G20	The Group of Twenty (G-20) Finance Ministers and Central Bank Governors = sdružení 19 z 25 nejsilnějších ekonomik světa plus EU
G77	The Group of 77 = koalice rozvíjejících se národů OSN
GAO	Gross Agricultural Output = hrubá zemědělská výroba
GDP	Gross Domestic Product = hrubý domácí produkt
ha	hektar
HDP	hrubý domácí produkt
ICT	Information and Communication Technology = informační a komunikační technologie
IIT	The Indian Institute of Technology = Indický technologický institut
IMF	The International Monetary Fund = Mezinárodní měnový fond
Inc.	Incorporated
INC	The Indian National Congress = Indický národní kongres
INR	indická rupie
ISRO	The Indian Space Research Organisation = Indická organizace pro výzkum vesmíru

IT	informační technologie
km	kilometr
KPO	Knowledge Process Outsourcing = přemísťování aktivit vázaných na znalosti a informace do oblastí s nižšími náklady
Ltd.	Limited
m. n. m.	metrů nad mořem
MERCOSUR	Mercado Común del Sur = Sdružení volného obchodu států Jižní Ameriky
mil.	milión
mld.	miliarda
MW	megawatt
n. l.	našeho letopočtu
N.V.	Naamloze Vennootschap = holandská veřejná akciová společnost
např.	například
NASSCOM	The National Association of Software and Services Companies = Národní asociace společností v sektoru softwaru a služeb
NATRIP	The National Automotive Testing and R&D Infrastructure Project = Národní plán pro automobilové testy a vědu a výzkum v infrastruktuře
NCAER	The National Council of Applied Economic Research = Národní rada pro aplikovaný ekonomický výzkum
NHDP	The National Highways Development Project = Národní projekt rozvoje dálnice
OECD	The Organization for Economic Co-operation and Development = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
pozn.	poznámka
R&D	Research and Development = věda a výzkum
RBI	The Reserve Bank of India = Indická centrální banka

SAARC	The South Asian Association for Regional Cooperation = Sdružení zemí jižní Asie pro regionální spolupráci
SAFTA	The South Asia Free Trade Agreement = Smlouvu o volném obchodu mezi zeměmi jižní Asie
SAPTA	The SAARC Preferential Trading Arrangement = Dohoda o preferenčním obchodu mezi zeměmi sdružení SAARC
SEZ	speciální ekonomické zóny
stol.	století
t.j.	to jest
tis.	tisíc
tzv.	takzvaný
UNCTAD	The United Nations Conference on Trade and Development = Konference OSN o obchodu a rozvoji
USA	The United States of America = Spojené státy americké
USD	americký dolar
viz.	videre licet = lze vidět
WTO	The World Trade Organization = Světová obchodní organizace

Seznam tabulek

Tab. 1: Rozmach vyšších vzdělávacích institucí v Indii	21
Tab. 2: Počet institucí vyššího vzdělání v Indii v roce 2005/06.....	21
Tab. 3: Tempa růstu jednotlivých sektorů v letech 1951 - 2000	49
Tab. 4: Odvětví služeb, jejich růst a podíl na HDP	51
Tab. 5: Rating outsourcingových lokalit	53
Tab. 6: Seznam vybraných společností z oboru služeb se sídlem v Bangalore.....	59
Tab. 7: Indické společnosti na seznamu 100 nejdůležitějších firem podle Boston Consulting Group, Inc.	64

Seznam obrázků

Obr. 1: Vývoj tempa růstu indické populace od roku 1950 do roku 2009	18
Obr. 2: Vývoj chudoby v Indii (procento chudých z celkového počtu obyvatelstva)	19
Obr. 3: Vývoj gramotnosti v Indii	21
Obr. 4: Posilování indické rupie vůči americkému dolaru v letech 2006 a 2007	23
Obr. 5: Změny přímých zahraničních investic v letech 1994 - 2006	31
Obr. 6: Růst reálného HDP Indické republiky	32
Obr. 7: Inflace - změna CPI v Indii	33
Obr. 8: Vývoj a roční změny v zemědělské produkci Indie v letech 1995 - 2005	37
Obr. 9: Vývoj počtu telefonních linek v Indii (v mil.)	46
Obr. 10: Růst sektoru služeb v konstantních cenách v letech 2001 - 2007	49
Obr. 11: Mezinárodní porovnání distribuce podle velikosti společností ve zpracovatelském průmyslu	63

Úvod

S globalizací světového hospodářství se na mezinárodní ekonomické scéně objevují zcela noví hráči v podobě rozvíjejících se ekonomik. Nejokázaleji se na pomyslnou špici před nedávnou dobou vyhoupla Čínská lidová republika, o jejíchž úspěších a plánech do budoucna slyšíme každodenně z nespočtu zdrojů. Ale mezi světovými velmocemi se v posledních několika letech objevuje mnohem méně nápadná ekonomika – Indická republika, jejíž hospodářský růst je v mnoha ohledech ojedinělý a zvláštní.

Indická republika nepoužila klasickou vývojovou strategii asijských zemí, čili export levného výrobního zboží náročného na pracovní sílu. Naopak, tato velmi chudá agrární země při svém rozvoji na konci dvacátého století přeskočila etapu industrializace a vrhla se přímo na terciární sektor – na služby. Teprve až v poslední době se snaží doplnit chybějící kapitolu svého vývoje - průmyslovou výrobu. Deník The Financial Times [3] o indické ekonomice napsal: „Ekonomika Indie je tažena spíše spotřebou než investicemi, domácím trhem spíše než exportem, službami spíše než průmyslem a vysoce technologickou výrobou spíše než produkcí náročnou na velký počet pracovníků.“ Zde je patrný jasný rozdíl od jiných rozvíjejících se ekonomik.

Indie je země plná kontrastů. Najdeme tu téměř všechna klimatická pásma, nejvyšší pohoří světa, neprostupné džungle, úrodné nížiny, nádherné pláže, pusté pouště i rušná velkoměsta. Jsou tu ohromné sociální rozdíly, na jedné straně největší počet dolarových miliardářů v rámci celé Asie a oproti tomu více podvyživených dětí než jich je v celé subsaharské Africe. V Indii najdeme jak luxusní čtvrti s kompletním vybavením, tak chudinské slumy, v kterých lidé živoří na zemi společně s krysami navíc bez pitné vody a elektřiny. Země nabízí zahraničním a bohatým zájemcům špičkové a levné služby v oblasti chirurgické medicíny, ale pro chudé obyvatelstvo je zdravotnictví takřka nedostupné. V Indii potkáte milióny vysokoškolsky vzdělaných odborníků, ale také ještě mnohem více absolutně negramotných lidí. Mohutné továrny i obrovské kancelářské budovy musí často čelit výpadkům elektrického proudu. Dodávky zboží bývají zpožděné díky nekvalitním indickým komunikacím.

Indická federativní republika slavila předloni teprve 60. výročí svého vzniku. Do poloviny 20. století byla koloniální državou Velké Británie. Při získání nezávislosti světoví politici v čele s W. Churchillem předpovídali nové republice brzký zánik. Od těchto myšlenek bylo pozvolna upouštěno až v době vlády I. Gándhíové, ale ještě ani tehdy by si nikdo netroufal tvrdit, že Indie by se někdy mohla stát světovou hospodářskou velmocí. Dokonce ještě před 18 lety se země utápěla v hluboké finanční krizi. Dnes je ale z Indické republiky tržní ekonomika otevřená globálnímu obchodu, přetékáající sebedůvěrou a stává se z ní nejen hospodářská, ale také politická a vojenská světová velmoc. Předpovědi jejího vývoje se radikálně změnily a nyní se předpokládá, že do roku 2050 se Indie stane 3. největší ekonomikou světa.

Indické hospodářství zažívá v posledních letech nevšední boom. Ekonomický růst dosahuje téměř dvojciferných číslic. Velké množství nadnárodních firem již odhalilo významný potenciál Indické republiky skrývajícím se v jejím obyvatelstvu a investují v nemalé míře do její ekonomiky. Díky službám a především business process outsourcingu se z Indie stává „kancelář světa“. Kvůli tvorbě pracovních míst a redukci nezaměstnanosti indická vláda konečně podporuje také rozvoj průmyslu. V zemi najdeme nadnárodní giganty např. automobilového, ocelářského či farmaceutického průmyslu. Důraz je kladen také na zkvalitnění a podporu zemědělství. Země se zkrátka celkově snaží upevnit a spíše ještě posílit svou současnou hospodářskou pozici.

Český čtenář se ve svém rodném jazyce ale bohužel dozví jen málo o této neobvyklé a dynamicky se vyvíjející ekonomice. Tato práce vychází z poznatků načerpaných především ze zahraničních zdrojů, které se problematikou indické ekonomiky začaly podrobně zabývat již před několika lety. Cílem práce je podat čtenáři ucelené informace o hospodářské situaci Indické republiky a o jednotlivých faktorech, kladných i záporných, které ji ovlivňují. Právě kvůli přesnějšímu seznámení se s touto velmi zajímavou ekonomikou, se práce zabývá nejen hospodářstvím země, ale také její geografii, demografií a historickým vývojem. Hlavním záměrem ale i přesto zůstává přiblížit čtenáři specifické rysy indického hospodářství. Za zmínku jistě stojí jak tradiční zemědělství, které stále zaměstnává většinu obyvatel, tak nejvýznamnější odvětví průmyslu a jejich aktuální stav či důležité společnosti. Velký důraz je kladen na popsání situace v terciárním sektoru, ve

službách, které hrají pro hospodářství země klíčovou roli. Službám je věnována samostatná kapitola, jejímž úkolem je popsat charakteristické rysy indických služeb, jejich vývoj, nejtypičtější obory a v neposlední řadě také outsourcing. V kapitole je vyzdvižen především význam indického „Silicon Valley“, neboli centra indických služeb a špičkových technologií ve městě Bangalore.

Bližší poznání indické ekonomiky by mohlo být přínosné především pro ekonomy a studenty ekonomie, neboť se předpokládá, že Indie bude v budoucí světové ekonomice hrát důležitou roli.

1. Obecná charakteristika země

1.1. Geografie

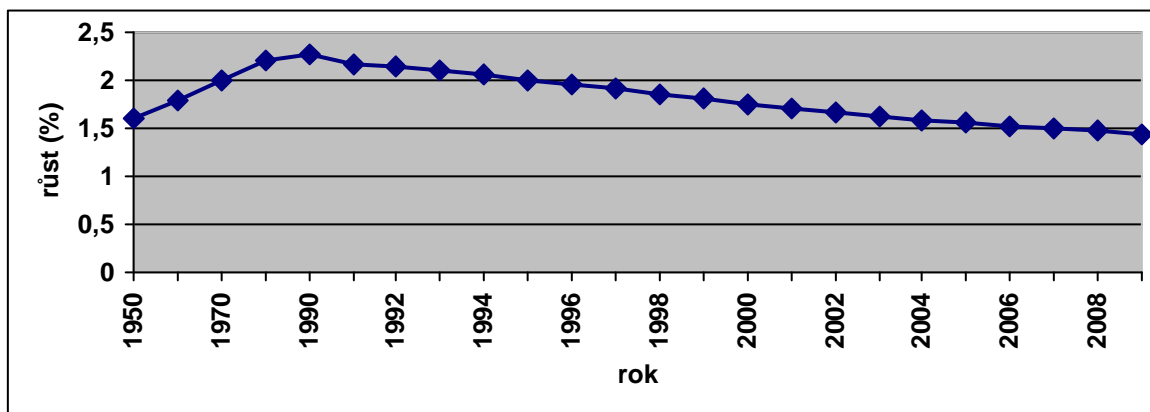
Indická republika, hindsky Bhárat Gandradžja, sedmá největší země světa s rozlohou přes 3 mld. km² se rozkládá v jižní části Asie na poloostrově Přední Indie. Břehy země omývají vody Arabského moře a Indického oceánu. Tato poloha s sebou přináší specifické klimatické poměry. V Indii se střídá několik podnebných pásem, počínaje tropickým monzunovým na jihu a konče mírným v severní části země. Díky svému umístění se musí stát potýkat s častými přírodními katastrofami jako jsou zemětřesení, silné bouře, sucha nebo záplavy. Tyto přírodní události si téměř vždy vyžádají značné oběti na životech a vysoké ekonomické výdaje spojené s nápravou škod. Indická republika je poměrně hornatá. Podél severních hranic území se táhne pohoří Himálaje s nejvyšším bodem Kanchenjunga (8598 m. n. m.), směrem na jih následuje úrodná Indoganžská nížina a ještě jižněji se rozkládají opět vrchoviny v podobě plošin Málva a Dekan. Na západě najdeme poušť Thár. Tato velká rozmanitost povrchu podporuje vytváření značných rozdílů v hospodářské úrovni jednotlivých oblastí.

1.2. Demografie

Vzhledem k tomu, že obyvatelstvo je jedním z faktorů, které značně pohánějí indickou ekonomiku, probereme tuto kapitolu podrobněji.

Indie je v současné době třetí nejlidnatější zemí světa. V červenci 2008 byl počet obyvatel odhadnut na 1,147 mld. [19] Nutno dodat, že procento růstu se stále pohybuje v kladných číslech, v současnosti okolo 1,5 %. V následujícím grafu je zobrazen historický vývoj tempa růstu obyvatel od získání nezávislosti.

Obr. 1: Vývoj tempa růstu indické populace od roku 1950 do roku 2009

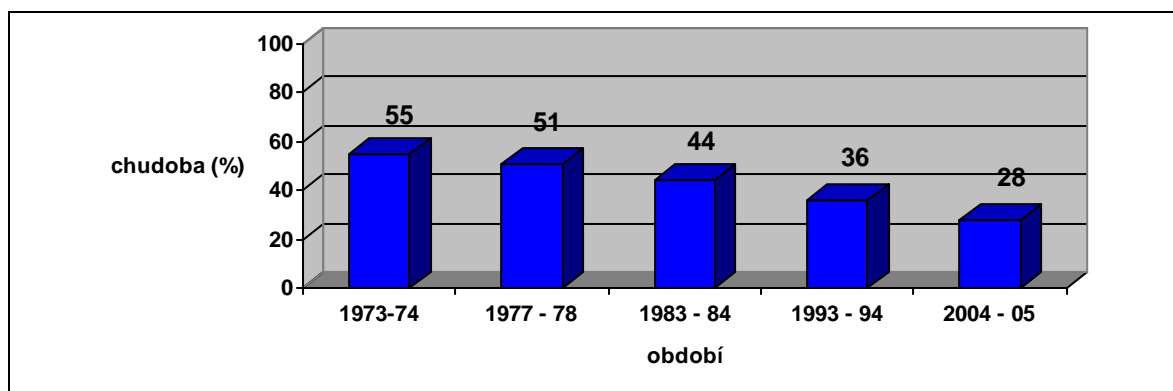
Zdroj: [31] OECD online, Country Statistical Profiles 2008

Studie Světové banky dokonce tvrdí, že kolem roku 2030 předběhne Indie Čínu a stane se nejlidnatější zemí světa s přibližně 1,46 mld. obyvatel (vezmeme-li v úvahu čínskou politiku jednoho potomka, pak se jeví tento úsudek jako velmi pravděpodobný). Indie je vcelku národnostně jednotný stát, který se ale skládá z velkého množství různých etnik s rozdílným náboženstvím, kulturou a jazyky. V zemi nalezneme dokonce i původní kmeny, které měly ještě nedávno pověst lovců lebek. Převládá zde ekonomicky aktivní obyvatelstvo, t.j. 63,3 % obyvatel je ve věku od 15 do 64 let. Průměrný věk obyvatelstva je velmi nízký: 25,1 let. Očekávaná délka života při narození je 69,25 let. Tato fakta přináší značnou výhodu pro indickou ekonomiku, ale celkový potenciál indického obyvatelstva zatím zůstává silně nevyužitý. Problémem je zdejší přetrvávající chudoba a také vysoká negramotnost.

S rozvíjejícím se hospodářstvím se ale špatná sociální situace pozvolna zlepšuje. I když změny jsou vidět spíše jen ve velkých městech nebo v pobřežních oblastech, co se týče venkova a vnitrozemských oblastí je situace stále kritická. V Indii nalezneme tzv. pás chudoby, který se táhne od Rádžasthánu až po Bihár (viz. mapa států v příloze C). Kdyby nebylo tohoto obrovského území chudoby, dosahovala by zřejmě země obdobné růstové faktory hospodářství jako Čína (růst čínského HDP v roce 2007 odhadován na 11,7 % [20]). V Indickém pásu chudoby můžeme pozorovat nadprůměrnou porodnost, na druhé straně však převážná část zde žijících obyvatel neumí číst ani psát a živoří pod hranicí chudoby (na den mají méně než 1 USD). Procento obyvatel pod hranicí chudoby pro celou zemi se sice pozvolna snižuje, ale v roce 2000 patřil do této skupiny stále každý třetí Ind

(v letech 1950 - 1960 to bylo více než 50 %). Další čísla ohledně chudoby v Indii uvádí obrázek 2.

Téměř 40 % indických dětí trpí podvýživou (to je více než v subsaharské Africe). Navíc musí děti často pracovat, aby pomohly rodině s obživou. OSN odhaduje, že současné indické hospodářství je z celých 20 % závislé na dětské práci, což v absolutních číslech čítá asi 55 mil. dětí mladších 14 let. Indie přitom slíbila boj s chudobou už v době získání své nezávislosti. Jedním z navrhovaných řešení boje s chudobou je poskytování tzv. mikrokreditů, neboli částek pro počáteční rozvoj drobných živností.

Obr. 2: Vývoj chudoby v Indii (procento chudých z celkového počtu obyvatelstva)

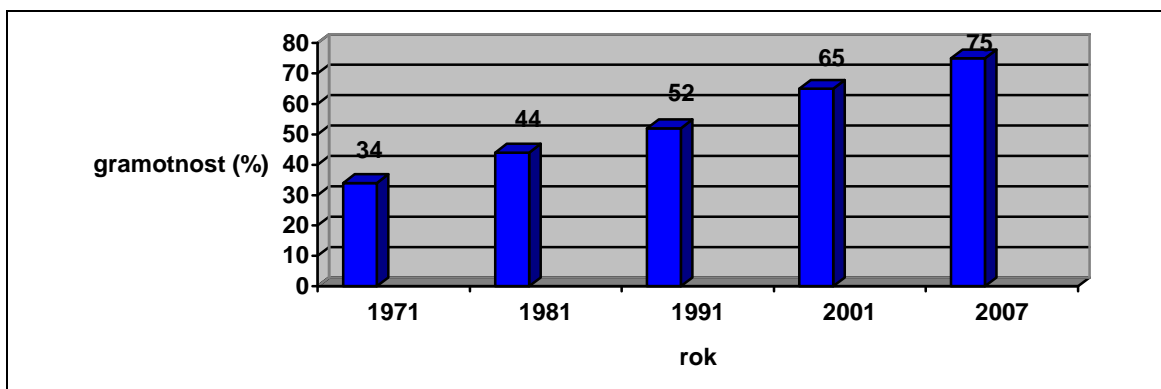
Zdroj: [14] Asian development bank 2007, Dr. I. J. Ahluwalia, prezentace Indian economy update

Počet bohatého obyvatelstva naopak strmě stoupá a to zapříčiňuje prohlubování propasti mezi chudými a bohatými ve státě. NCAER¹ odhaduje, že v Indii žije na 8 milionů obyvatel, kteří mají roční příjem vyšší než 100 000 USD, každoročně jich ale na 1,5 milionu přibude. Ve městech se budují megalomanské bytové projekty, zahrnující kompletní servis, ty jsou ovšem obvykle obehnané vysokou zdí, aby se jejich obyvatelé nemuseli dívat na přilehlé slumy, v kterých žijí lidé na bahnité zemi pouze pod plachtovým přístřeškem. Pokud by se prohlubování propasti mezi chudými a bohatými nepodařilo zastavit, mohlo by dojít k ohromným sociálním nepokojům.

¹ NCAER = National council of applied economic research = Národní rada aplikovaného ekonomického výzkumu = indická organizace zabývající se výzkumem v oblasti aplikované ekonomie s důrazem kladeným na rozbor postupů a předpisů a na aplikaci moderní kvantitativní technologie v oblasti celkového i regionálního rozvoje, plánování, příjmu domácností, spotřeby a úspor (investic a energie).

V Indii se také podstatně zvyšuje podíl tzv. střední třídy, jedná se převážně o malé podnikatele a příslušníky svobodných povolání, a právě oni jsou označováni za hlavní motor změn. Pokud bychom sečetli současné členy střední třídy a její potenciální členy, dostaneme se na celkový počet okolo 300 miliónů (v roce 2006) [2], což by odpovídalo zhruba třetině populace.

Propastné rozdíly mezi obyvateli jsou také v oblasti vzdělání. Rozvoj vysokého školství (znázorněný v Tabulkách 1 a 2) podnítil D. Néhrú tím, že roku 1951 založil první z dnešních sedmi Indian Institute of Technology (IIT), což jsou elitní univerzity zaměřené především na technicko-matematické obory. V Indii jsou ale i „obyčejnější“ univerzity a celkově je navštěvuje přes 9 milionů studentů. To znamená vysoký potenciál do budoucna, protože jakmile se Ind vypracuje takto vysoko, je téměř jisté, že v budoucnu bude investovat do vzdělání svých dětí. Ještě v 60. letech 20. století se ale Indie musela potýkat s odlivem svých mozků, do jejichž vzdělání vložila značné investice. Kvůli nedostatku odpovídajících pracovních příležitostí doma odcházeli mladí lidé za prací většinou do USA, kde se z nich stávali uznávaní odborníci. Ale nyní s rozvíjejícím se hospodářstvím zůstávají absolventi vysokých škol v zemi a dokonce i dřívější emigranti se vrací. Velké univerzity se přetvářejí v pedagogicko-výzkumné ústavy, což znamená vysoký potenciál pro indický R&D. Tím ovšem výčet světlých stránek indického vzdělání končí, je v něm totiž zabudovaná dost podstatná chyba, dbá sice na univerzitní vzdělání, a to především v elitních řadách, ale na základní stupeň vzdělání dostupného pro všechny se jaksi zapomnělo. Velká část obyvatel neumí číst ani psát. Celková gramotnost populace jen lehce převyšuje 60 %, je tu ale značný rozdíl mezi pohlavími (muži 73,4 %, ženy pouze 47,8 %). Podle statistik z roku 2004 celých 14 milionů dětí nenavštěvovalo základní školu vůbec a mezi těmi, co na školu nastoupily, bylo až 38 % vyloučených. [11] Teprve v poslední době se politika vzdělanosti zaměřuje i do míst, kde je to nejvíce potřeba, na venkov mezi chudé rolníky. Zvyšují se také investice do vzdělání. Rozpočet na finanční rok 2007/2008 zahrnoval růst výdajů na školství o 34 %, výdaje pouze na středoškolské vzdělání rostou ještě vyšším tempem (48 %).

Obr. 3: Vývoj gramotnosti v Indii

Zdroj: [14] AHLUWALIA, I. J. *Indian economy update*

Tab. 1: Rozmach vyšších vzdělávacích institucí v Indii

rok	Počet vysokoškolských institucí (fakult) nabízejících všeobecné vzdělání	Počet vysokoškolských institucí (fakult) nabízejících profesní zaměření	Počet univerzit
1951	370	208	27
1998	7199	2075	229

Zdroj: [25] *Government of India, Planning commission, India Vision 2020*

Tab. 2: Počet institucí vyššího vzdělání v Indii v roce 2005/06

	Univerzity	„Institute národní důležitosti“	Výzkumné instituce	Celkový počet vysokoškolských institucí (fakult)
počet v roce 2005/06	337	13	140	20769

Zdroj: [24] *Government of India : Ministry of human resource development : Department of Higher education : Statistical publications*

Pro Indii je typické silné ovlivnění náboženstvím, tradicemi a zvyky. Většina obyvatel (80 %) se i dnes hlásí k hinduistickému náboženství, které nezná význam pojmu sociální solidarita a naopak vyznává kastovní systém, důležitou roli hraje také islám (13,4 %) a v neposlední řadě křesťanství (2,3 %). Následují další náboženství jako sikhismus, buddhismus, džinismus nebo různá přírodní náboženství. V minulosti docházelo k častým náboženským konfliktům, které se ale často objevují i v moderní době, a to především mezi hinduisty a muslimy.

Indové byli zvyklí tvrdě dodržovat staré tradice, ale s nástupem mladé generace ztrácejí indické ideály ctnostné chudoby a nekonzumního života na kráse. Mladí moderní Indové touží po lepším životě plném úspěchu po vzoru západních států a plně si uvědomují nutnost tvrdé práce a píle. Již zmíněný kastovní systém přežívá v poslední době spíše jen na venkově, ale i v moderních metropolích je stále přítomný i přesto, že byl zrušen ústavou již při založení Indické republiky. Kastovní systém rozděluje obyvatelstvo vertikálně do čtyř hlavních skupin od těch nejnuznějších tzv. šúdrů až po tzv. bráhmany, čili nejvyšší vrstvu. Ještě níže než šúdrové jsou tzv. nedotknutelní, kteří vykonávají ta nejhorší povolání a jsou zbývající veřejností opovrhováni. Příslušnost ke kastě je určena podle předků a nelze ji nijak změnit. V současnosti se vláda snaží o další boj s tímto systémem. Nedotknutelným jsou vyhazována místa na vysokých školách, ale i pozice v zaměstnání, na úřadech či dokonce ve vládě. Málokteří z nich toho ale jsou schopni využít díky svému nedostatečnému základnímu vzdělání. Kastovní systém je jakýsi začarovaný kruh, který výrazně ovlivňuje indickou společnost i ekonomiku.

1.3. Jazyk

Národním, nejdůležitějším a nejvíce využívaným jazykem je hindština, mateřský jazyk 41 % obyvatel. Indická ústava ale vyjmenovává dalších 17 úředních jazyků. V praxi se ovšem používá přes 20 místních jazyků a asi 1600 dialektů. Angličtina je v Indii uznávaná a využívána jako jazyk úřední a setkáme se s ní na většině obchodních jednání.

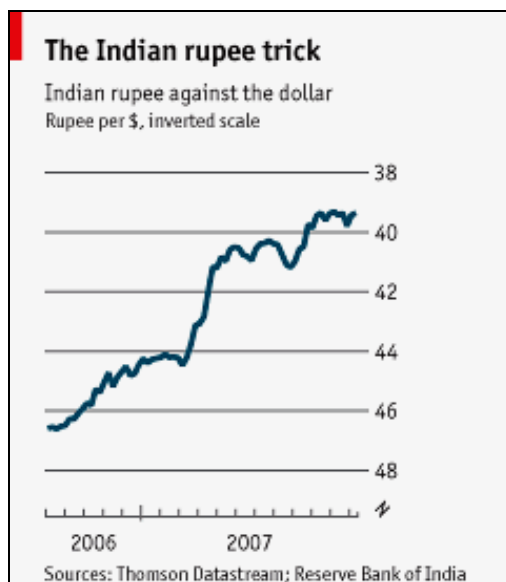
1.4. Administrativně-správní členění země

Indická republika musí kromě jazykové rozmanitosti čelit i značnému správnímu roztržštění. Je rozdělena na 28 svazových států, 6 svazových teritorií a teritorium hlavního města Dillí. Tyto útvary se těší poměrně velké samostatnosti, neboť každý ze svazových států má svou vlastní vládu, která má poměrně značné rozhodovací pravomoci (některé ze států vznikly jen proto aby se úplně neodtrhly od Indie). Už v minulosti se z náboženských důvodů rozdělil Kašmír. Přetrvávající kulturní a náboženská roztržštěnost by mohla

zapříčinit separatistické tendence i do budoucna. Mezi nejvíce obydlené oblasti patří Uttarpraděš, Maháráštra a Bihár. Nejbohatší oblasti, určeno pomocí hrubého domácího produktu, ale jsou Maháráštra, Uttarpraděš a Ándhrapraděš a naopak za nejchudší státy můžeme považovat Sikkim, Mizóram a Arunáčalpraděš (údaje z roku 2004). Mapa jednotlivých států a teritorií je umístěna jako příloha této práce.

1.5. Peněžní jednotka

Země má svou vlastní peněžní jednotku - indickou rupii s mezinárodní zkratkou INR a průměrným kurzem 41,487 indických rupií za jeden americký dolar v roce 2007 [19]. V posledních letech rupie vůči americkému dolaru výrazně posiluje (viz Obr. 4), což je přičítáno především rostoucímu přílivu zahraničního kapitálu. Pro doplnění údajů z grafu je nutno uvést, že od ledna 2007 do ledna 2008 posílila rupie vůči dolaru o 12,6 %. Společně s růstem inflace je toto posilování měny pro indické hospodářství ale dosti nevýhodné a je na centrální bance, aby situaci řešila. Indická RBI se zatím pokouší omezit příliv zahraničních investic tím, že zpřísnuje pravidla pro zahraniční půjčky indických společností a naopak podporuje odliv FDI.

Obr. 4: Posilování indické rupie vůči americkému dolaru v letech 2006 a 2007

*Zdroj: [5] The Economist 2007, Economics focus:
The uncomfortable rise of the rupee*

1.6. Vnitropolitická charakteristika

Indie je nezávislý, sekulární stát federativního typu, který je založen na principu parlamentní demokracie s pluralitním systémem politických stran a podepřen nezávislou justicí. Právě demokratický režim je jednou z věcí, které Indii silně odlišují od asijské velmoci Číny. Politický systém je svobodný a funkční, potýká se však s politickým klientelismem, značnou nevykonností a korupcí. Právě tento fakt, a ne demokratický režim jak se někteří dříve domnívali, působí jako brzda dalšího rychlejšího vývoje Indie. Musíme ale uznat, že v demokratickém státě se zákony prosazují mnohem obtížněji než např. v komunistickém režimu. Nutno dodat, že indická ústava je nejrozsáhlejším dokumentem tohoto druhu na světě.

V čele státu stojí prezident republiky, v současnosti je to prezidentka Pratibha Devisingh Patil (zvolena dne 25. 7. 2007 na období 5 let). Další významnou funkci zastává viceprezident republiky (v současnosti Mohammad Hamid Ansari), který je zároveň předsedou Rady států. V každém ze států unie je vrcholným politickým orgánem Zákonomodárné shromáždění, které schvaluje ministry států a hlavního ministra. Hlavními a nejmocnějšími politickými stranami jsou v současné době Indický národní kongres (Indian National Congress - INC) a Indická lidová strana (BJP - Bharatiya Janata Party).

1.7. Zahraničně-politická orientace

Indická republika se snaží aktivně zapojovat do mezinárodní politiky a také proto je členem mnoha nadnárodních uskupení. Mezi nejvýznamnější patří Organizace Spojených Národů, Sdružení zemí jižní Asie pro regionální spolupráci (SAARC), z historie přetrvávající britské Společenství (Commonwealth), G 77, Mezinárodní měnový fond, Světová obchodní organizace (WTO) a G 20. Indie byla jedním ze zakládajících členů seskupení SAPTA (Dohoda o preferenčním obchodu) a je též členem Indian Ocean Rim Association for Regional Cooperation, organizace sdružující 14 států ze 3 kontinentů (Asie, Afrika, Austrálie).

Kromě členství v mezinárodních organizacích se Indie angažuje i na poli mnohostranných smluv a dohod. Jako nejdůležitější můžeme zmínit Smlouvu o volném obchodu mezi zeměmi jižní Asie (SAFTA). V jednání je podpis Smlouvy o obchodu a investicích se zeměmi ASEAN, rámcová Smlouva se zeměmi skupiny BIMSTEC² či Smlouva se zeměmi skupiny MERCOSUR.

---

² BIMSTEC = Bay of Bengal Initiative for MultiSectoral Technical and Economic Cooperation = organizace sdružující země Bengálského zálivu za účelem multisektorální technické a ekonomické spolupráce

2. Historický vývoj Indie a jejího hospodářství

2.1. Historie do roku 1947 – období koloniální nadvlády

Indii bychom mohli zařadit mezi nejstarší civilizace naší planety. V dávné minulosti patřily asijské kultury, především indická a čínská, mezi nejvzdělanější na světě, a starověká Evropa toužila získat co možná nejvíce jejich znalostí. Nejdříve byla pro cesty za poklady Asie využívána tzv. Hedvábná stezka. Později se s rozvojem mořeplavby začaly používat rychlejší a pohodlnější lodě. V 17. století pronikla do Indie anglická a holandská Východoindická společnost. Později se zde objevili také Francouzi a Portugalci. Díky obchodním společnostem se už tehdy Indie nepřímou zapojila do mezinárodního obchodu, vyváželo se především vzácné koření, stříbro, textil, hedvábí a později také čaj.

Nejvýznamněji se na vývoji Indie podepsala britská Východoindická společnost (založena roku 1600 královnou Alžbětou I.). Během svého působení získávali Britové v Indii postupně moc a nadvládu, jejíž vrchol přišel až v druhé polovině 19. století v tzv. období Vrcholného Rádže.³ Britům se tehdy podařilo obsadit veškerá klíčová místa ve vládě, na 250 miliónů Indů tehdy připadalo 200 tisíc Angličanů. V Indii byly budovány rozsáhlé plantáže a byl podporován přechod od tradičních řemesel k zemědělství, výsledkem čehož bylo, že už na konci 19. století záviselo právě na zemědělství 90 % indického obyvatelstva. Většina obyvatel tehdy žila v naprosté chudobě. K existujícím problémům přispěl také neúspěch indické ekonomiky způsobený příliš častými monzuny a výkyvem cen na světových trzích. V té době se ale Indové pozvolna přestávali názorově shodovat s Brity a začali se urputněji snažit o větší vlastní samosprávu. Jako důsledek vznikl nejen Indický národní kongres (INC, *1885) ale také různé odbojové organizace a politické spolky. Rozšířila se publikace textů a novin v indických jazycích.

Ve dvacátých letech přišla nová vlna odporu v čele s Mahátma Gándhím založená na nenásilné politice a podpoře řemesel. Právě Gándhí je často označován jako osvoboditel Indie. Jeho „odboj“ přiměl Brity nechat zemi poměrně autonomní vládu. V této době se zároveň objevila hnutí prosazující zájmy indických muslimů a vznikaly první snahy o

---

³ Pozn.: Do roku 1858 byla Indie pod vládou Východoindické společnosti, ale od tohoto roku patřila přímo pod Britskou korunu (tehdy královna Viktorie).

oddělení budoucího Pákistánu. Poslední kapkou do ohně byla druhá světová válka, po které Británie začala vnímat Indii jako břemeno a následně jí přenechala úplnou samostatnost ve vládě. Konečně 18. července 1947 Velká Británie schválila Zákon o nezávislosti Indie, kterým byly zároveň vyměřeny hranice mezi Indií a Pákistánem a vznikly tak dva nové samostatné státy.

I když by se mohlo zdát, že Indové pod nadvládou trpěli, existuje i spousta věcí, za které by měli být Britům vděční. V prvé řadě je to zděděný anglický jazyk, který v současnosti silně napomáhá pronikání Indie na mezinárodní scénu, dále je to moderní školství či rozvoj železnic, zavlažovacích systémů a průmyslové výroby. Britové také významně podpořili vytvoření indického nacionalismu a relativně pevné sjednocení státu. V Indii zasadili kořeny demokracie, také proto zde nevznikly žádné diktátorské režimy jako v mnoha afrických státech po vymanění se z koloniální nadvlády. Moderní Indové si tyto důsledky uvědomují a váží si jich. Nutno si povšimnout, že Indové si nikdy nestěžovali na dopady koloniální nadvlády a neházeli vinu za své neúspěchy na bývalé kolonizátory, tak jako třeba africké státy. Jsou si plně vědomi toho, že jejich další vývoj závisí pouze na nich.

2.2. Historie Indické republiky v letech 1947-2000

Po osamostatnění Indie se prvním prezidentem stal Rádžendra Prasád. Hned na začátku existence samostatného státu se ale plně projevíly důsledky nešetrného rozdělení země na hinduistickou Indii a muslimský Pákistán. Docházelo k přesunům náboženských skupin a následně i k děsivým masakrům. Vznikaly samostatné knížecí státy, nejproblematictější z nich se později ukázal být Kašmír, stát s hinduistickým panovníkem a muslimy tvořícími většinu obyvatel. Vyřešit problém se separatistickými tendencemi napomohla až Rada Bezpečnosti OSN. Kašmír byl v roce 1949 rozdělen mezi Indii a Pákistán, ale spory dodnes zcela neutichly a každoročně přinášejí oběti na životech, i když v poslední době se Indie a Pákistán pozvolna a s nedůvěrou sbližují.

26. ledna 1950 vstoupila v platnost Indická ústava, jíž oficiálně vznikla Indická republika, která ale nadále zůstala členem britského Společenství národů (Commonwealth). Nová

indická ústava staví mimo zákon diskriminaci na základě pohlaví, náboženství, rasové, etnické a kastovní příslušnosti.

Hospodářská politika byla v druhé polovině 20. století silně ovlivněna dobovým ekonomickým myšlením. Základ tvořily státní zásahy do hospodářství, domácí ekonomické školy a gándhistické ideály podpory rozvoje domácího průmyslu a vesnických škol. Silný vliv měly i názory indických průmyslníků a budoucího ministerského předsedy Džaváharlála Nehrúa (ve vládě 1947 - 1964), stavějící na nezbytnosti hospodářského plánování a státního sektoru v ekonomice. Roku 1945 předkládají právě indiští průmyslníci (G. Birla, D. R. D. Tata, P. Thákurdás) „Bombajský“ patnáctiletý plán, požadující státní investice do infrastruktury a těžkého průmyslu společně s ochrannými opatřeními na podporu indického soukromého podnikání. Roku 1950 založil D. Nehrú „Vládní plánovací komisi“ a již následující rok se objevil první pětiletý plán volající nejen po obnově železniční sítě a výstavbě dalších zavlažovacích kanálů, ale především vyžadující aktivní úlohu státu v hospodářství a regulaci soukromého sektoru. V roce 1956 následovala druhá „pětiletka“ s výstavbou závodů těžkého průmyslu. Pro třetí pětiletku (1961 - 1966) poskytlo konsorcium západních států a Japonska 5 mld. USD na rozvoj indických železáren, energetiky a na těžbu uhlí. Výsledek se dostavil brzy a Indie dosáhla na 10. místo na světě v objemu průmyslové produkce (pozn.: ve výrobě na hlavu ale přesto patřila k nejzaostalejším). Pětileté plány rozvoje se osvědčily a Indická republika s nimi pokračuje dodnes.

I přes značnou snahu indických politiků ve státě přetrvávaly významné faktory, které bránily většímu růstu a výraznějšímu efektu ekonomických reforem. Hlavními činiteli bylo vysoké procento růstu obyvatel (roku 1950 činilo 1,6 %) a celkové sociální a kulturní cítění obyvatelstva. Pro Indii typické početné rodiny, vyznávání chudoby, převaha vesnického obyvatelstva, hinduistické náboženství a především kastovní systém působily jako spolehlivé brzdy rozvoje. To vše si indická vláda plně uvědomovala. V druhé polovině 50. let přichází na řadu nutné agrární reformy, byl zrušen systém zamíndáří, což byly fakticky poplatky za držení půdy. Podařilo se zvýšit produkci obilovin. Zelená revoluce na konci 60. let přinesla nové odrůdy pšenice a podstatně napomohla v boji s hladomorem. O osvětu venkova a změny v zemědělských metodách se snažili i

univerzitní studenti a experti v oboru. Od roku 1951 do roku 1979 rostl HDP na obyvatele pouze o 1,5 % za rok.

Roku 1966 se ministerskou předsedkyní stala Indíra Gándhiová, která s malou přestávkou působila na této pozici téměř 20 let. Za její vlády začala nová éra Indie. Tato politička získala příslib ekonomické podpory od USA. Roku 1969 zestátnila 14 velkých soukromých bank. Jedním z jejích velkých kroků bylo vydání „Dvacetibodového programu“ na snížení inflace, posílení ekonomiky a pro zavedení tvrdých postihů daňových úniků a černého trhu. Podařilo se jí tak stabilizovat ceny a celkově zlepšit indickou ekonomiku. Ale provedla i veřejně méně oblíbené tahy. Společně se svým synem Sandžajem zavedli restriktivní opatření, kontrolu porodnosti a zmrazili mzdy. Na počátku 80. let se projevil separatistické tendence sikhů doprovázené masakry, které vyústily až v zavraždění Indíry Gándhiové 31. října 1984.

Za vlády nového ministerského předsedy Rádžíva Gándhího (1984 - 1989) dochází alespoň částečně ke zjednodušení soukromého podnikání a omezení byrokracie. Stát začal podporovat dovoz vyspělých technologií a byly zakládány výrobní podniky s účastí zahraničního kapitálu. To vše mělo dovést Indii do „počítačového věku“ a přispět k liberalizaci ekonomiky. V zahraniční politice země došlo k odklonu od sovětského bloku a přeorientování se na Spojené státy Americké. Nově zavedené tržní principy přinesly kladné výsledky v podobě zrychlujícího se hospodářského růstu. HDP se v letech 1980 - 1990 zvyšoval v průměru o 5,9 % ročně a HDP na obyvatele o 3,8 %. [1] Tyto vynikající výsledky přiměly indické politiky, aby se drželi důrazných strukturálních reforem.

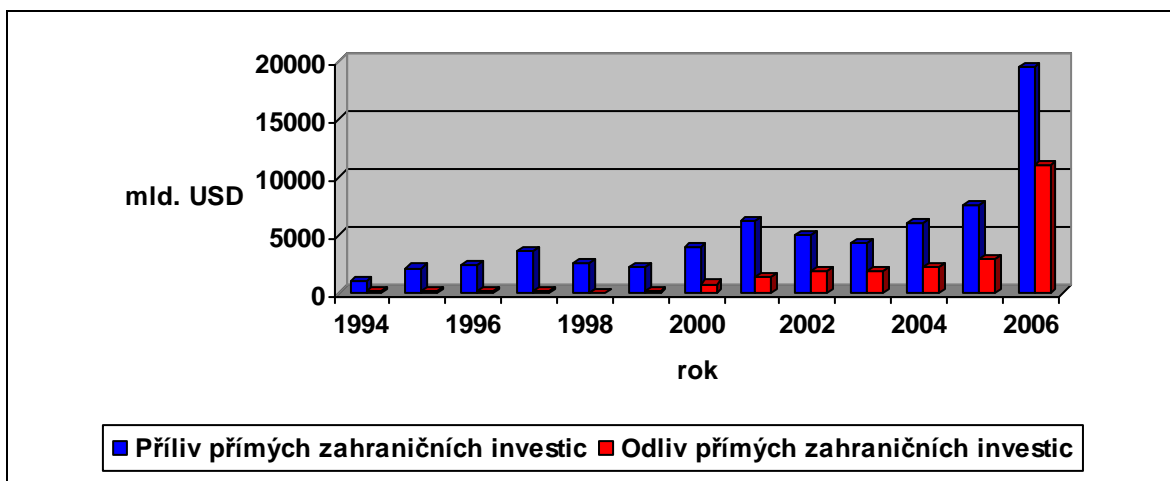
Roku 1991 ale nastává finanční krize, neboť dochází k vyčerpání devizových rezerv a problémy má jak export tak i celková platební bilance a je na tehdejšího ministrovi financí Mánmóhanu Singhovi (1991 - 1996 ministrem financí; od roku 2004 ministerským předsedou Indie), aby problém řešil pomocí radikálních úsporných opatření. V této době bychom mohli najít začátek velkolepého úspěchu indické ekonomiky, který přetrvává dodnes a zřejmě bude mít ještě dlouhé trvání. Ministru Singhovi se podařilo ekonomiku státu podstatněji liberalizovat, byly privatizovány státní podniky a usnadnil se příliv zahraničního kapitálu do vybraných odvětví. Tyto reformy přinesly kýžený výsledek a

indické hospodářství se opět vzpamatovalo. Průměrný růst reálného HDP se v této dekádě (1991 – 2000) rovnal 5,6 %. Zvyšoval se objem zahraničního obchodu. Extrémní nárůst zaznamenal dovoz i vývoz zboží, celková bilance obchodu se zbožím se ale držela v deficitu po celé období 1990 - 2000. Také obchod se službami vykazoval podstatný nárůst, ale na rozdíl od obchodu se zbožím se zde celková bilance držela v kladných číslech. Vývoz služeb narostl od roku 1990, kdy dosahoval 4,65 mld. USD, na 16,7 mld. USD v roce 2000. Import služeb povyskočil z 3,6 mld. USD na 13,3 mld. USD.

Výrazný růst ekonomiky přispěl také k zlepšování sociálních standardů v oblasti očekávaného dožití, kojenecké úmrtnosti, gramotnosti či boje s chudobou. Počet obyvatel pod hranicí chudoby se snížil z bezmála 50 % v 70. letech na 26 % v roce 2000 [1]. Nejdůležitější ale je, že Indie do budoucna už neupustila od tržně řízené ekonomiky otevřené světovému hospodářství a mezinárodnímu obchodu.

2.3. Historie od roku 2000

V následující dekádě, od roku 2000, ještě dále pokračovalo otevírání ekonomiky, neboť si Indové uvědomili, že jen tak budou na mezinárodním trhu konkurenceschopnější. Byl také snížen počet průmyslových odvětví rezervovaných pro velmi malé podniky, nutno dodat, že tyto podniky stále v zemi převažují (viz. kapitola č.5 Podnikání v Indii). Zahraniční dodavatelé byli lákáni na indický trh zásadním snížením daní a poplatků až na 10 % v průměru v roce 2007. Zákony upravující přímé zahraniční investice byly výrazně zjednodušeny a to především ve výrobním sektoru, kde Indie pocítila slabší stránku svého hospodářství. Tyto reformy přinesly brzy příznivé výsledky. Do roku 2006 průměrný podíl zahraničního obchodu na HDP vzrostl na 24 % z pouhých 6 % v roce 1985. Příliv přímých zahraničních investic se zvýšil na 2 % HDP z méně než 0,1 % v roce 1990, přičemž i přímé investice Indické republiky do zahraničí se na konci roku 2006 zlepšily. Změny přímých zahraničních investic v absolutních číslech znázorňuje následující graf.

Obr. 5: Změny přímých zahraničních investic v letech 1994 - 2006

Zdroj: [31] OECD online, Country Statistical Profiles 2008

Celkový fiskální deficit centrální vlády a vlád jednotlivých států byl redukován z 10 % HDP v roce 2002 na přibližně 6 % HDP v roce 2006, pro rok 2008 se počítá s dalším poklesem na 2 % HDP.⁴ Také podíl celkového dluhu na HDP klesal a to z 82 % v roce 2004 na 75 % v březnu roku 2007.

Roku 2006 masivně narostla celková produkce - o 9,8 %. Toto vysoké číslo ale zakrývá nerovnoměrnost v jednotlivých sektorech. Nejrychleji rostly služby a to o 10,3 % ročně, kdežto průmysl se zvýšil jen o 7,6 % a nejmenší růst zaznamenalo zemědělství – o 3,9 %. HDP na obyvatele nyní roste o 7,5 % ročně, ale OECD předpokládá, že tato míra se může až zdvojnásobit během následujících deseti let.⁵ V roce 2007 zpomalil růst celkové produkce na 9,3 %, což částečně zapříčinila přísnější měnová politika. Na druhou stranu byl ale tento rok svědkem silné zemědělské produkce. Do budoucna se kvůli více omezující měnové politice a předpokladu průměrných sklizní počítá s pomalejším růstem produkce, okolo 7,9 % v roce 2008 a 6,9 % roku 2009.

Strmý růst HDP v roce 2006 vyústil v to, že se Indie stala třetí největší ekonomikou světa (za USA a Čínou a těsně před Japonskem; pozn. Tato data uvádí OECD [32], ale Indie byla s Japonskem takřka vyrovnaná a některé zdroje uvádějí Indii spíše až na 4. místě v

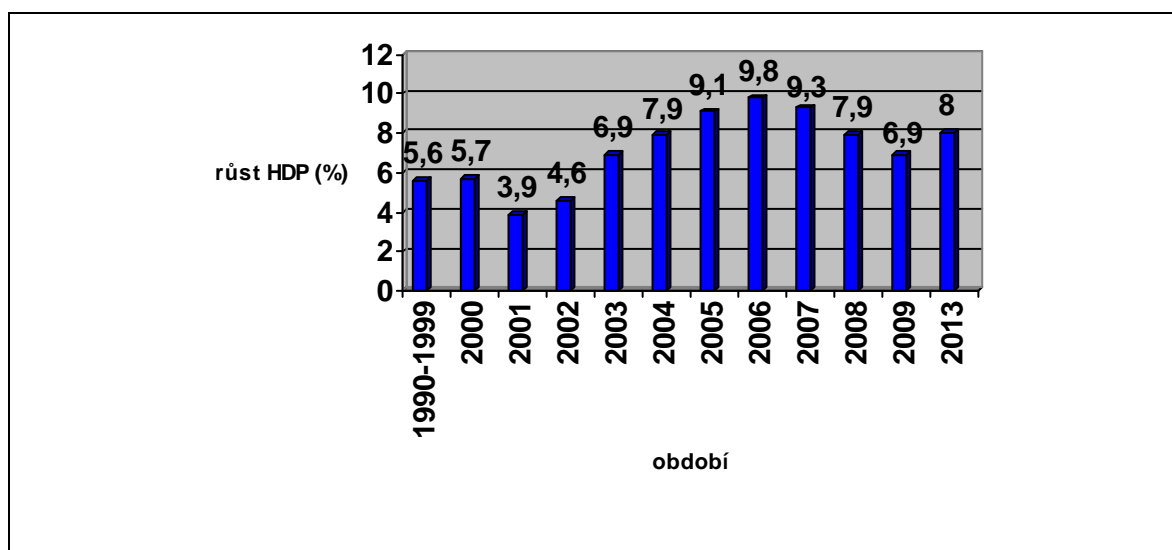
⁴ Nebýt vysokých cen ropy a dalších komodit, mohl by být pokles deficitu ještě výraznější.

⁵ Povšimněme si, že tento ukazatel zaznamenal obrovský nárůst oproti období třech dekad v letech 1950 - 1980, kdy dosahoval pouze 1,25 – 1,5 % (záleží na zdroji), celková ekonomika byla tehdy slabší a růst počtu obyvatel mnohem rychlejší.

žebříčku), tehdy, měřeno paritou kupní síly, připadalo na Indii téměř 7 % celosvětového HDP. Navíc s větší otevřeností ekonomiky a zvyšujícím se exportem zboží a služeb (především v oblasti IT) vzrostl indický podíl na světovém obchodu se zbožím a službami na více než 1 % v roce 2005.

Vládě se bohužel nepodařilo udržet inflaci v plánovaném rozmezí 5 - 5,5 % a došlo ke zvýšení cen potravin a některých dalších komodit. Finanční orgány se snaží zajistit, aby se takové navýšení pravidelně neopakovalo, proto v dubnu 2007 oznámily, že další finanční politika bude mít za cíl udržet míru inflace v rozmezí 4 - 4,5 % za rok. Ani to se jim ale zatím nepovedlo. Inflace se ještě zvýšila a dosáhla téměř 8 % do jara 2008. Za hlavní faktor růstu inflace je pokládán růst světové ceny ropy.

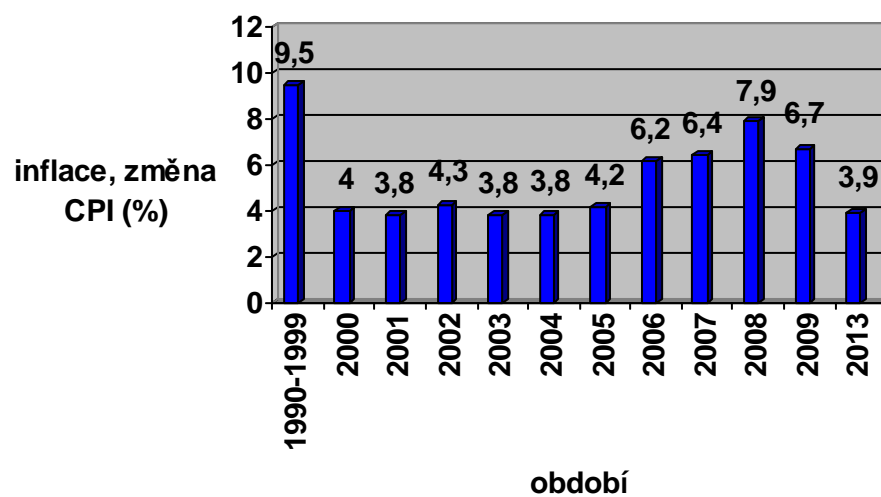
V následujících grafech můžeme sledovat vývoj důležitých ekonomických ukazatelů od roku 1990 až do současnosti⁶ i odhad budoucího vývoje.

Obr. 6: Růst reálného HDP Indické republiky

Zdroj: [34] IMF: *World Economic Outlook* 2008

⁶ V důsledku použití jiného zdroje se mohou číselné ukazatele v grafu mírně odlišovat od ukazatelů uvedených v textu.

Obr. 7: Inlace - změna CPI v Indii

Zdroj: [34] IMF: World Economic Outlook 2008

3. Hospodářství Indie v jednotlivých oborech

Jak již bylo řečeno, ekonomika Indické republiky zažívá v posledních desetiletích významný boom, nepatrně menší než v Čínské lidové republice. Narozdíl od jiných rozvojových států, včetně zmíněné Číny, nešla Indie cestou rozvoje přes průmysl a levné výrobky, ale zaměřila se rovnou na terciární sektor – na služby. Ve finančním roce 2007/2008 se služby podílely na tvorbě HDP více než 54 %, zatímco průmysl tvořil 28,4 % a zemědělství pouhých 16,8 %. [26] Co se týče rozložení pracovních sil, ve službách najdeme 28 % obyvatel, v průmyslu 12 % a stále nejvíce pracovních sil zaměstnává tradiční zemědělství, okolo 60 % (údaje z roku 2003).

V této sekci prozkoumáme podrobněji jednotlivá odvětví a také faktory které ovlivňují ekonomický rozvoj země.

3.1. Silné a slabé stránky indického hospodářství

Pro hodnocení dalšího možného vývoje je nutné zaměřit se na silné a slabé stránky Indie. Jsou to právě silné stránky země, které výrazně ovlivňují její aktuální dynamický růst. Mezi největší „tahouny“ indického hospodářství patří služby a jejich outsourcing plně využívající vysokoškolsky vzdělanou část obyvatelstva a relativně levnou pracovní sílu, a jsou to celkově indické „mozky“ a jejich inovace a vynálezy, ale na tuto tematiku se blíže zaměříme v kapitole Služby. K rychlému rozvoji dopomáhá úspěšný automobilový průmysl, který bude také probrán v samostatné kapitole.

Dalším kladným faktorem by mohly být plánované speciální ekonomické zóny (SEZ). V současné době již v Indii funguje 10 podobných zón, které ale byly jen málo úspěšné především díky špatným zákonům. To by se ale pro nově vznikající SEZ mělo změnit neboť v únoru roku 2006 byl vydán zákon nový (SEZ Act), který slibuje investorům pobídky jako úplné odpuštění daně z příjmu po dobu pěti let a následující 2 roky slevu 50 %, odpuštění cla na vybavení budov v SEZ a odpuštění spotřební daně na produkty pocházející z indického trhu. [7] Ale právě díky tak výrazným pobídkám se budoucí zóny staly terčem četných kritik. V nové vlně se plánuje vystavět 100 nových ekonomických

zón napříč celou zemí, které by měly přinést až 500 000 nových pracovních míst. Okolo 150 projektů v budoucích SEZ už bylo schváleno (přes polovinu tvoří obory IT a farmacie), ale další především zahraniční investoři stále vyčkávají, neboť přesnější předpisy týkající se SEZ stále ještě nebyly pevně stanoveny. Ještě je nutno zvážit pracovní zákony týkající se SEZ, velikost plánovaných zón či potenciální omezení jejich celkového počtu. Záleží na budoucím vývoji, zda SEZ přinesou stejný úspěch jako v Číně. Nutné ovšem je, aby následný nárůst exportu převážil ekonomické ztráty plynoucí z daňových úlev.

Co je ale zřejmě pro Indii nejdůležitějším potenciálem dalšího rozvoje, je její mladé obyvatelstvo, které by mohlo znamenat ohromnou masu budoucích pracovníků i spotřebitelů. Avšak záleží na indické vládě, jak se jí vydaří boj s chudobou a negramotností. Tím se dostáváme mezi brzdící faktory indického hospodářství, mezi které kromě těchto dvou zmíněných patří nedostatečná a závadná infrastruktura, stále přetrvávající kastovní systém, zaostalý venkov a značné náboženské, jazykové a kulturní rozdíly mezi státy, které by v budoucnu mohly vyústit v další separatistické tendence (všem zmíněným je v této práci věnován samostatný text). Nesmíme zapomínat na nutnost odstranění složitého byrokratického aparátu a vymýcení zakořeněné korupce v politice i státní správě.

3.2. Zemědělství

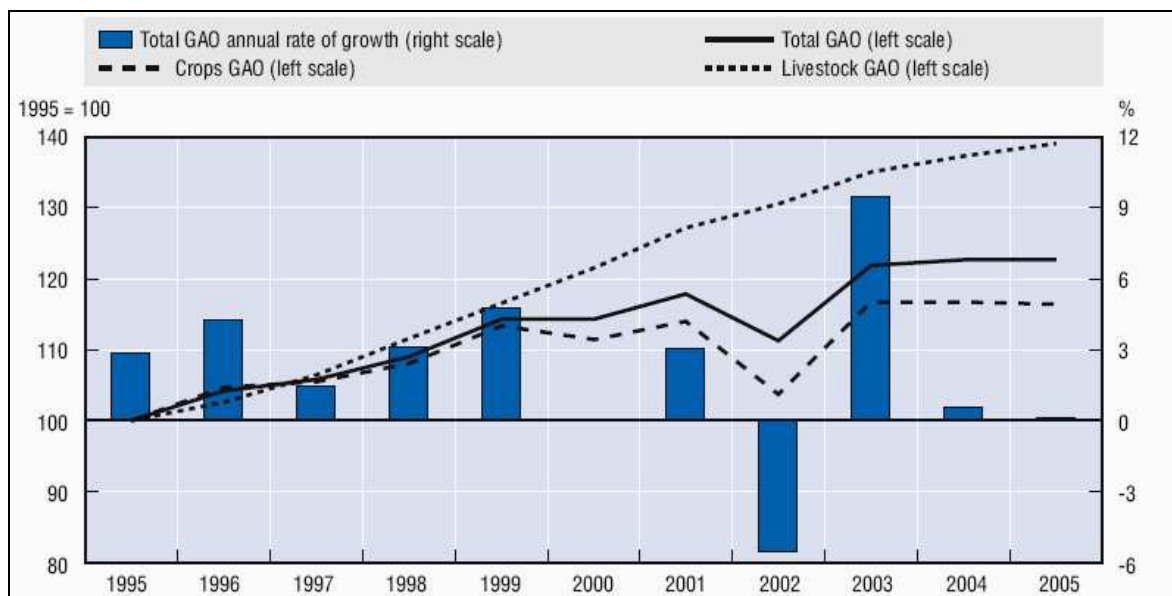
Zemědělství platí v Indii za tradiční způsob obživy. V současnosti zaměstnává 65 % obyvatelstva a jeho hlavním účelem je zajistit potraviny pro populaci rostoucí závratným tempem. Díky rozmachu služeb a rozvoji průmyslu sice jeho podíl na HDP klesá, ale stále tvoří přes 18 %. Indie se specializuje spíše na rostlinnou výrobu, 70 % zemědělské produkce tvoří plodiny. Hlavními vývozními artikly jsou obiloviny, produkty z olejnin, oříšky kešu, čaj, ovoce a zelenina a produkty moře.

Indické zemědělství je silně závislé na klimatických podmínkách, v první řadě na monzunech, neboť pouze 40 % zemědělské půdy je zavlažováno, o zbytek se starají pouze srážky, což způsobuje vysoké meziroční rozdíly v úrodě. Pro rozbor vývoje zemědělství je

tedy vždy podstatné datum příchodu monzunu a jeho přesný pohyb po území státu. Pokud je dostatečný monzun a dobré klimatické podmínky, růst roční přidané hodnoty v zemědělství je vysoký. V roce 2006-07 bylo toto tempo pouze 3,8 %, povšimněme si, že je to jenom třetina růstu HDP.

Pro indické zemědělství jsou typické malé soukromé statky, 2/3 všech „farem“ zabírají plochu menší než 1 ha. Problémem je téměř neexistující možnost koupě či pronájmu půdy. Větší obdělávané plochy by jistě celkovou zemědělskou produkci pomohly zvýšit. Největší brzdou rozvoje zemědělství je nedostatek finančních prostředků poskytovaných drobným farmářům ve formě půjček či podpor. Opět také slabá infrastruktura způsobuje značné škody, neboť špatná manipulace a uskladnění zničí až 30 % úrody.

Indické zemědělství je silně regulované s deklarovanými cíly zabezpečení potravin a zmírnění chudoby. Jen cenové regulace zabránily plnému dopadu peněžních reforem. V desáté pětiletce (2002 - 2007) bylo jedním z hlavních plánů zvýšení zemědělské produkce. Toho má být dosaženo několikanásobným osetím a sklizní během roku, přijetím moderních technologií, zvýšením vstupů do zemědělství, zavedením úrodnějších plodin a částečným přesunem k živočišné produkci. Do budoucna je ještě nutné rozšířit zavlažování zemědělských ploch, zajistit skladování vody mezi jednotlivými monzuny a úsporné zacházení s vodou, aby již nedocházelo k obrovským výkyvům zemědělské produkce díky špatnému počasí. Pokud se Indii podaří zvýšit růst zemědělství, přinese to s sebou nejen růst celého hospodářství ale především tak potřebné zlepšení sociální situace na venkově (pomocí vytvoření nových pracovních míst a tím i snížení chudoby).

Obr. 8: Vývoj a roční změny v zemědělské produkci Indie v letech 1995 - 2005

Zdroj: [12] OECD, *Agricultural policies in non-OECD countries: monitoring and evaluation 2007*

3.2.1. Rostlinná výroba

Ke zkvalitnění a nárůstu zemědělské produkce přispěla tzv. Zelená revoluce, která začala za vlády Indíry Gándiové. V průběhu „revoluce“ byly vytvořeny obrovské zavlažovací projekty, zdvojnásobil se cyklus setby a sklizně a především začaly být využívány výnosnější odrůdy plodin společně s moderními zemědělskými postupy. Dá se říci, že Zelená revoluce pomohla Indii stát se soběstačnou v zásobování základními potravinami, a zastavila kruté hladomory. V současné době již využívá Indie v hojné míře hnojiva, je jejich 4. největší spotřebitel na světě. Zvyšuje se také využití mechanizace, především traktorů a dalších strojů potřebných při sklizni.

Rostlinná výroba, především pěstování obilovin, hraje tedy klíčovou roli v boji s chudobou a podvýživou. Největší význam z tohoto pohledu má rýže. Rýže společně s pšenicí zabírají 50 % zemědělské půdy v zemi a tvoří 18 % zemědělské produkce. V rekordním roce 2001 se vypěstovalo 241 mil. tun obilovin.

Světově nejproslulejší indickou plodinou je ale čaj, jehož je Indie zároveň největším světovým producentem i spotřebitelem. V zemi se vypěstuje 27 % celosvětové produkce

čaje, přičemž okolo čtvrtiny se vyveze. Celkově patří Indii 13 % světového obchodu s čajem.

Další pochutinou pěstovanou v Indii je káva. Její podíl na celosvětovém obchodu je ale oproti čaji nepatrný, pouze 4 %. Jedná se o speciální velmi silnou kávu, která si na mezinárodním trhu již získala dobré jméno.

Na pomyslném světovém žebříčku se Indie umístila na třetím místě v produkci přírodního kaučuku. Zároveň má také obrovskou spotřebu této suroviny (4. místo na světě).

Téměř jednu třetinu zemědělské produkce tvoří pěstování ovoce, zeleniny a květin. Toto odvětví významnou měrou přispívá k zlepšování ekonomické úrovně venkovského obyvatelstva a také napomáhá růstu indického exportu. V pěstování ovoce a zeleniny zaujímá Indie druhé pořadí na světě, pouze ovoce představuje 10 % světové produkce a zelenina samostatně tvoří 14 % světové produkce.

Významné je také pěstování luštěnin a olejnin. První přispívají do celkové zemědělské produkce 19 % a druhé zmíněné 8 %.

3.2.2. Živočišná výroba

Živočišná výroba tvoří pouze 6,5 % HDP a 27 % celkové zemědělské produkce státu. Hlavními produkty jsou mléko (18 % zemědělské produkce), drůbež, skopové a vepřové maso, vejce a různé mořské produkty. Indie je překvapivě největším světovým producentem mléka.⁷

3.3. Průmysl

Průmysl v posledních několika letech tvoří okolo čtvrtiny hrubého domácího produktu. Po vyhlášení nezávislosti, si Indická ekonomika poměrně silně chránila svůj trh a snažila se

---

⁷ Tento fakt by se dal vysvětlit tím, že v Indii jsou podle hinduistického náboženství krávy posvátné, což má za důsledek obrovské množství skotu v zemi.

být soběstačnou a tak se začala rozvíjet i průmyslová výroba. Tehdejší výrobky byly ale poměrně nekvalitní. Bylo potřeba zahraničních investic, které by rozvoji kvalitnější produkce napomohly. Po liberalizaci hospodářství v 90. letech a po tom, co si indičtí politici uvědomili, že kromě služeb potřebují k celkovému hospodářskému rozvoji i silný průmysl, se začala situace zlepšovat, především v produkci spotřebního zboží. V roce 2007 se průmyslová produkce zvýšila o 8,9 %. Průmysl nyní zajišťuje potřebná pracovní místa pro občany bez vzdělání, kteří se neuplatní ve službách a napomáhá tak v boji s nezaměstnaností a chudobou.

S rostoucí střední třídou se zvyšuje poptávka po spotřebním zboží a v Indii začíná fungovat konzumní společnost, což napomáhá rozvoji průmyslu. Do budoucna je ale potřeba spousta opatření pro zvýšení průmyslové produkce. Za prvé je třeba zajistit alespoň základní vzdělání indického obyvatelstva, aby se mohlo lépe uplatnit jako pracovní síla v průmyslu. Za druhé je nutné zlepšit infrastrukturu ve státě, aby nebyly dodávky zboží zbytečně bržděny nedostatkem a špatnou kvalitou komunikací. A za třetí musí dojít ke zvýšení produkce elektrické energie. Vláda by také měla přijít s úlevami pro investory jako jsou daňové prázdny, snížit cla na dovoz vybavení továren a zjednodušit archaické a složité pracovní zákony (více v kapitole č. 5 Podnikání v Indii). Podobné úlevy se zatím plánují jen pro tzv. speciální ekonomické zóny.

3.3.1. Automobilový průmysl

Automobilový průmysl je jedním z klíčových odvětví indického průmyslu, zabývá se výrobou automobilů i jejich součástek. Během poslední dekády zde dochází k masivnímu rozvoji, ve finančním roce 2006/07 se celkový růst vyšplhal na 14 %. CSM Worldwide, společnost zabývající se automobilovým průmyslem, předpokládá, že Indie brzy předběhne Čínu a stane se nejrychleji rostoucím automobilovým trhem na světě.⁸ Celkově se za rok 2007 vyrobilo okolo 9,7 milionů automobilů, čímž se Indie zařadila mezi 12 největších světových výrobců automobilů. Pokud bychom se zaměřili na růst v jednotlivých oborech pak získáme tato čísla: růst výroby nákladních automobilů 33 %, osobních automobilů 18 % a motocyklů 11 %. K tak výraznému nárůstu výroby přispělo otevření a liberalizace

---

⁸ Mezi lety 2007 - 2013 se odhaduje růst prodeje automobilů na 8,05 % u Číny a 14,47 % pro Indii.

indického hospodářství, inovace v oboru a také to, že Indové jsou přímo posedlí motorizací své země, i když v současné době se zde uplatní spíše menší osobní automobily a motocykly. Ročně se v Indii vyrobí více než 10 milionů vozidel. Většinu tvoří jednostopé mopedy a skútry, 1 milion tříkolky Maruti a zhruba 1,3 milionu jsou osobní a užitkové čtyřkolové automobily. Naprosto největší zájem je o levné vozy v cenách kolem 200 tisíc rupií. [28] Díky pokročilým IT technologiím a především velkému množství mladé a relativně levné pracovní síly do Indie investují automobilky jako Hyundai, Suzuki, Ford, Volvo a BMW.

Indičtí průmyslníci nejen vyrábějí automobily, ale zabývají se také vývojem a inovační činností a hledají možné obchodní partnery, firmy pro akvizice či staví továrny na zelené louce po celém světě, včetně ČR. Například Tata Motors odkoupila Jaguar a Land Rover společnosti Ford. Českou Avii získala průmyslová skupina Ashok Leyland. Ale zaměříme se spíše na mateřskou zemi, na Indii, kde najdeme hned několik gigantů v oboru automobilového průmyslu. V poslední době se nejvíce mluvilo o společnosti Tata Motors, Ltd., jejímž vlastníkem je miliardář Ratan Tata, a to ve spojení s jejich nejnovějším vynálezem vozem Tata Nano. Vůz byl představen v lednu 2008 na devátém ročníku Auto Expo v Dillí za velkého ohlasu, který rozpoutala jeho cena – 100 tisíc rupií před zdaněním, tedy 46 000 českých korun, cena která byla dosud považována za nemožnou. Další významnou firmou je Bajaj Auto, Ltd., největší indický výrobce motocyklů a trojkolek, který také přišel s prototypem tzv. lidového auta. Jenom tato společnost předloni vyrobila 2,38 milionu motocyklů a 320 tisíc trojkolek a utržila za ně v přepočtu 2,9 miliardy eur a dosáhla čistého zisku 220 milionů eur. [27] Díky těmto firmám by se Indie mohla stát leaderem v oboru malých levných automobilů. Největším indickým a druhým největším světovým výrobcem automobilových součástek je firma Bharat Forge, Ltd. (společnost zásobující 35 výrobců aut od BMW a Volkswagen až po General Motors). Dalšími firmami jsou Mahindra & Mahindra, Ltd., výrobce sportovních automobilů, Maruti Udyog, Ltd. a Hero Honda Motors, Ltd.

Indická vláda se snaží přispět k vytvoření světově konkurenceschopného automobilového trhu. Společně s průmyslníky v roce 2006 investovala 400 milionů USD do zkušebních,

výzkumných a vývojových center po celé zemi. První takové centrum má být dokončeno v roce 2008 a do plného provozu spuštěno do roku 2011.

3.3.2. Textilní průmysl

Textilní průmysl je dalším rozvíjejícím se průmyslovým odvětvím Indie, i když ho neprovází tak velký rozmach jako ten automobilový. Roku 2005 došlo ke zrušení dovozních omezení; tím se Indii otevřely mnohé možnosti rozvoje tohoto odvětví, které ale zatím zůstávají z velké části nevyužity. K tomu přispívá opět málo vzdělaná pracovní síla, špatná infrastruktura a zastaralý strojní park. V neposlední řadě je také velmi obtížné rozvíjet tento průmysl vedle takové textilní velmoci, jakou je Čína. Roku 2005 sektor zaměstnával 35 mil. lidí, domácí investice do sektoru se po odstranění bariér zvýšily o 71 % na 4,1 mld. USD a vývoz textilní produkce v roce 2005 vzrostl o 19 % na 16 mld. USD. V roce 2006/07 tento vývoz i přesto představoval pouhých 7,53 % celkového exportu Indie. Textilní průmysl stále více láká investory ze zahraničí. Výhodou Indie je, že sama pěstuje bavlnu. Na druhé straně ručně pěstovaná a sklízená indická bavlna není svou kvalitou často dostačující pro zahraniční investory, kteří tedy raději volí dovoz surovin pro textilní průmysl ze zahraničí. Jednou z nejvýznamnějších producentů textilií je firma TAL Apparel, Ltd., která mimo jiné vyrábí trička pro americké značky.

3.3.3. Zpracování drahých kamenů a výroba šperků

Výroba šperků je tradičním indickým řemeslem, indické ženy na sobě rády předvádějí své šperky, nejraději všechny najednou. V současnosti výroba šperků i zpracování drahých kamenů patří mezi nejvýznamnější obory indického hospodářství. Do země se dováží drahé kameny a další potřebné suroviny, které se zde poměrně levně ale kvalitně opracují a hotové šperky jdou na export. V roce 2006/07 dosáhl obor růstu 2,74 % na hodnotu 17,1 miliardy USD, tažen vzhůru především nárůstem exportu šperků o 34,55 %. [26] Naopak k poklesu došlo ve zpracování diamantů, které patří mezi vlastní přírodní zdroje Indie. Dosavadní dobré výsledky tohoto odvětví byly důsledkem programů realizovaných vládou prostřednictvím Rady pro podporu vývozu drahých kamenů a šperků. Indické firmy, které se věnují zpracování šperků, jsou pevně zapojeny do mezinárodního zpracovatelského

řetězce. Není bez zajímavosti připomenout, že v současnosti již indické rodinné firmy ovládají středisko mezinárodního obchodu s brilianty v Antverpách. Důležité indické společnosti zabývající se zpracováním drahých kamenů a výrobou šperků jsou například Asian Star Company, Ltd., Rajesh Exports, Ltd. či Vaibhav Gems, Ltd.

3.3.4. Elektrotechnický průmysl a informační technologie

Toto odvětví ve velké míře přispívá k rozvoji služeb ve formě business process outsourcing, a proto se na něj zaměříme více v kapitole č. 4 Služby.

3.3.5. Průmysl oceli

Ocelářský průmysl je v posledních letech na vzestupu hlavně díky vysoké poptávce na světových trzích vyvolané Čínou, která v kombinaci se značnou domácí poptávkou vyvolává potřebu zvyšování výroby oceli. National Steel Policy 2003 stanovil cíl nárůstu spotřeby oceli do roku 2018 o 100 mil. tun ročně. Tento cíl se zdá velmi ambiciózním s ohledem na současnou kapacitu 38 - 40 mil. tun ročně. Tempo růstu výroby oceli ve finančním roce 2006/07 bylo 9,7 % a přírůstek výroby činil pouze 35,65 mil. tun. Spotřeba v tomto roce narostla o 9,8 % a deficit se zvýšil, neboť export narostl o 10,9 %. [26] Největším producentem oceli je Mittal Steel, N.V., společnost která se dokonce stala největší světovou korporací v oboru, po tom, co v roce 2006 odkoupila firmu Arcelor. Významnou indickou společností tohoto odvětví je také Tata Steel, Ltd., člen konglomerátu Tata Sons, Ltd. (Tata Group) a jeden z celosvětově nejlevnějších producentů oceli. I ona má ambice na globálním trhu, což naznačuje také nedávná akvizice britsko-holandské firmy Corus.

3.3.6. Chemický, petrochemický a farmaceutický průmysl

Nejsilnější částí tohoto odvětví je farmaceutický průmysl, který ve finančním roce 2006/07 vykazoval nárůst o 12,7 % na 6,22 miliard USD. Farmaceutický průmysl tvoří významnou součást ekonomiky Indie, výroba se oproti roku 1990 zvýšila do roku 2006/07 více než

desetkrát. [26] V posledním období se klade důraz především na strukturální změny, modernizaci odvětví, uspokojení potřeb zákazníků a na ochranu životního prostředí. Indická republika se stala jedním z nejdůležitějších světových výrobců medikamentů a je schopna nabídnout většinu skupin masově vyráběných léků. Farmaceutický průmysl v zemi je vysoce moderní, založený na silném vědeckém a výzkumném potenciálu, v němž spatřují příležitost i světové farmaceutické firmy.

Do roku 2005 ale převažovala výroba levnějších kopií cizích léků nad výzkumem a vývojem vlastních výrobků. Výrobky samé totiž nebyly chráněny patentem, byl chráněn pouze jejich výrobní proces. Jak napsal deník The Economist [6]: „Indie vyrábí léky, ale kopíruje téměř kompletně jejich složení.“ Situace se ale v posledních letech pozvolna zlepšuje. Díky závazkům vůči WTO, byly právě v roce 2005 vydány nové zákony, podle kterých musí být respektována dvacetiletá patentová ochrana na všechny výrobky vynalezené po roce 1995. Indická vláda si od toho kromě zlepšení jména ve světě slibovala zvýšení podílu vývoje nových léků. Na tento nový zákon si ale indické společnosti dosti pomalu zvykají a stále ještě přetrvává kopírování originálních výrobků. Vynalézání novinek s sebou totiž nese samozřejmě mnohem vyšší riziko. Indickému farmaceutickému průmyslu patřilo ještě v roce 2007 čtvrté místo ve světě v objemu produkce, ale při posouzení celkové hodnoty produkce byla až na 13. pozici. Mezi významné indické společnosti v oblasti farmacie patří Cipla Ltd. (založena již roku 1935), Dr. Reddy's Laboratories nebo Ranbaxy Pharmaceuticals.

Obrem petrochemického průmyslu je firma Reliance Industries, Ltd.

3.3.7. Výroba cementu a rozvoj stavebnictví

Společně s rozmachem výroby oceli stoupá také produkce vysoce kvalitního cementu, což silně přispívá k rozvoji stavebnictví v Indii. Ve výrobě cementu zaujímá Indická republika druhé místo na světě a v současnosti se produkce ještě zvyšuje o 9,3 % za rok, objem produkce přesáhl ve finančním roce 2007/2008 161 milionů tun. [26] Mezi giganty v oboru patří ACC, Ltd., Ultra Tech Cements, Ltd. (Aditya Birla Group) nebo Ambuja Cements, Ltd.

Jak již bylo naznačeno zvyšující se produkci cementu můžeme přičíst současné politice a stavebnímu boomu v zemi. V současné době se stavebnictví podílí na tvorbě HDP 6,9 % a zaměstnává necelá 4 % pracovní síly. Hlavními cíly stavebnictví je v současnosti výstavba nových bytových komplexů (plánuje se postavit 2 mil. bytů ročně) a budování dálnic a silnic s betonovým povrchem. Tyto cíle mají pomoci v boji s chudobou a bídou infrastruktury v zemi. Plánovaný rozvoj ale brzdí nízká kvalita a produktivita práce v indickém stavebnictví..

3.3.8. Ropný průmysl a zpracování plynu

V Indii se těží pouze 25 % potřebné ropy, zbytek musí země dovážet, i přesto je soběstačná ve výrobě ropných produktů, které dokonce i částečně vyváží. Indická republika se v poslední době zaměřuje na průzkum nových nalezišť ropy na obtížně dostupných místech a nákup ropných polí v zahraničí, na rychlejší rozvoj již objevených těžebních polí, na větší využití moderních technologií a také na vyšší využití alternativních zdrojů energie.

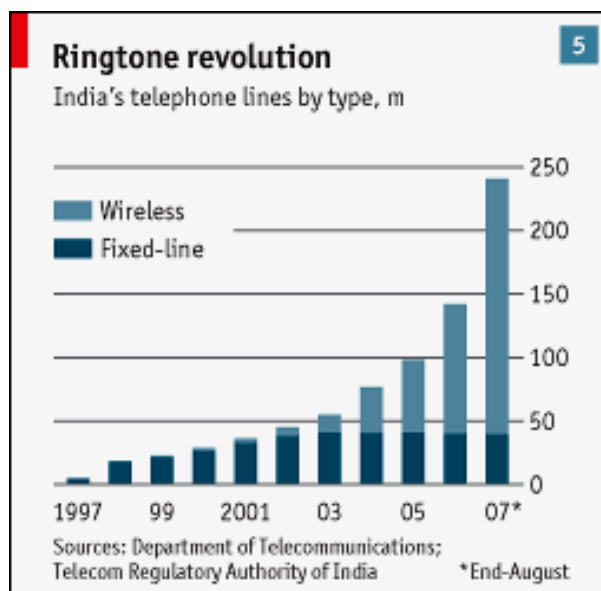
3.4. Problematická indická infrastruktura

Nedostatek kvalitní dopravní sítě, ať už jde o dopravu silniční, železniční nebo námořní, společně se zaostalou energetickou sítí a nízkou produkcí elektrárén, bychom mohli považovat za nejvýznamnější činitele působící proti rychlejšímu hospodářskému růstu. Je proto na současné vládě, aby tuto situaci řešila, což se jí pozvolna daří. Ve finančním roce 2005 - 2006 bylo vydáno 2,7 mld. USD na zlepšení infrastruktury. Projekt zahrnoval zkvalitnění zavlažovacího systému, zásobení vesnických oblastí tekoucí vodou, zlepšení stavu silniční sítě ve vesnických oblastech, zvýšení kvality bydlení na vesnicích zahrnující také rozšíření přístupu k elektřině a telefonnímu spojení. Do budoucna bude ještě potřeba ohromné množství finančních prostředků, aby se indická infrastruktura dostala na úroveň celkového hospodářství a byla schopna držet krok s rychlým tempem jeho růstu. Podívejme se nyní na jednotlivé složky infrastruktury a jejich aktuální i potenciální budoucí stav.

Největším problémem indické infrastruktury je nedostatek elektřiny. Indie sice buduje nové elektrárny, ale jejich celkový výkon je stále nedostatečný v porovnání s prudkým nárůstem poptávky. Škody způsobené nedostatečnou produkcí a následnými výpadky elektrické energie se šplhají každoročně k 23 mld. USD. Vláda plánuje do roku 2012 postavit elektrárny s celkovým výkonem 100 000 megawatt (pro představu o jak gigantické číslo jde, si jej porovnejme s Českou republikou: celkový výkon našich elektráren je 17 000 MW). Na tento projekt vyčlenila 200 mld. USD a nově se počítá také se soukromými investicemi. Nejvíce by mělo být postaveno tepelných elektráren (přes 46 tis. MW), ale plánuje se také výstavba elektráren jaderných (3160 MW). Dále se plánuje modernizace stávajících elektráren a zvýšení elektrifikace země. Do roku 2030 by měla být celková produkce elektráren 400 000 MW, přičemž se počítá s podstatným zvýšením využívání alternativních zdrojů (ze současných 5 % na 25 % v roce 2030), jako jsou solární a větrná energie, biomasa či komunální odpad. Pro podporu tohoto plánu umožnila Indie 100 % vstup přímých zahraničních investic a navíc přidala četné pobídky. Do roku 2007 bylo v plánu k síti připojit dalších 12 % městských domácností a k připojení zbývajících 56 % venkovských domácností by mělo dojít do roku 2012. K problémům v energetice se dále řadí také zastaralá síť, na jejíž opravu nemají elektrárny peníze, neboť pouze 60 % elektrické energie je zapláceno, krádeže elektřiny jsou totiž v Indii na denním pořádku.

K velkému rozvoji dochází v oblasti telekomunikací už od roku 1999, kdy zde byly zavedeny nové předpisy. V tomto roce se zvýšilo procento uživatelů ze 2 % na 16,6 % obyvatelstva. Od roku 2005 vzrostl počet mobilních i pevných telefonních linek téměř na trojnásobek, přičemž díky složité byrokracii a celkově problematické infrastruktuře převažují spíše linky mobilní. K tomuto vývoji dochází především díky přímým zahraničním investicím, neboť spousta zahraničních firem si v Indii zřizuje své továrny (např. Nokia) a pobočky, čím se podstatně zlevňují telefony pro indický trh. Většinu uživatelů mobilních telefonů ale najdeme ve městech, proto je pro udržení stávajícího rozvoje telekomunikací důležité, aby se pokračovalo v zavádění těchto služeb i na venkov (zde dosahuje penetrace telekomunikací pouze 2 % narození od 50 % ve městech), otázkou ovšem zůstává, zda v chudých oblastech s nigramotnými obyvateli bude mít vůbec o podobné služby někdo zájem. Rozvoj telekomunikací v Indii je úzce propojen s business

process outsourcingem v oblasti služeb, neboť spousta zahraničních firem zřizuje v Indii svá call-centra. Více o této problematice v kapitole Služby.

Obr. 9: Vývoj počtu telefonních linek v Indii (v mil.)

Zdroj: [4] *The Economist*, 2007, A special report on technology in India and China

Dalším problémem je nedostatečná dopravní síť, která způsobuje dodavatelům zvýšení nákladů v důsledku zpoždění dodávek (např. doba dopravy zboží z Indie do USA je zhruba 3krát delší než z Číny do USA). Tomu se často firmy snaží zabránit tím, že si vytváří velké skladové zásoby. Obecně se uvádí, že indické náklady na dopravu jsou dvakrát vyšší než je celosvětový průměr.

Indická silniční síť zahrnuje přes 3 mil. km silnic ovšem většina z nich se nachází v katastrofálním stavu, naprosto nevyužitelném pro obchodní dopravu. Jen asi 2 % silniční sítě tvoří tzv. National Highways, neboli dálnice spojující velká města, která jsou však svou kvalitou na mnohem nižší úrovni než evropské dálnice. V nedávné době byl vypracován Národní projekt rozvoje dálnice (NHDP), na jehož základě mají být významnější národní trasy modernizovány a přebudovány na 4 až 6proudé dálnice. Projekt NHDP zahrnuje například propojení měst Dillí, Mumbaí, Madrás (Chennai) a Kalkata a vybudování dopravních tras k přístavům. Plánuje se také budování kvalitnějších silnic na

venkově, kde v současnosti najdeme pouze nezpevněné cesty. I v této oblasti vláda umožnila vstup zahraničních investic, což by mohlo jejich zlepšení urychlit.

Základ železniční dopravy v Indii položili již Britové, ale nyní je nutná také její modernizace. Železnice hraje díky rozloze země klíčovou roli jak v osobní tak v nákladní dopravě a je největším zaměstnavatelem ve státě. Vláda plánuje do roku 2010 rozšířit nejen počet tras a vlakových souprav ale také zvýšit kvalitu služeb.

S tím jak roste hospodářství, zvyšuje se také podíl Indie na mezinárodním obchodu. Proto by země měla výrazně využívat námořní dopravu, ale indické přístavy jsou přehlcené a pobytu lodí v nich překračují třikrát celosvětový průměr. Nyní má Indie 12 hlavních a 187 menších přístavů. Většinu zboží, která tudy prochází, tvoří ropa a ropné výrobky, železná ruda, zboží v kontejnerech a uhlí. Do budoucna bude nutné navýšit kapacitu současných přístavů a vyměnit tamní zastaralé zařízení. Vláda odhaduje, že na modernizaci bude do roku 2012 potřeba 11 mld. USD.

Letecká doprava je bouřlivě se rozvíjejícím odvětvím indického hospodářství a do jisté míry v některých oblastech nahrazuje nedostatečnou silniční síť. Růst počtu cestujících se pohybuje okolo 27 % - tento růst je již druhým rokem nejvyšší na světě, způsobený především předchozím zlevněním letenek po deregulaci letecké dopravy. Doprava nákladů ve stejném období narostla o 14 %. Do roku 2010 bude letecký park Indie čítat 500 – 550 letadel. [26] Pro podporu tohoto dynamického rozvoje je potřeba modernizace letišť a zvýšení jejich kapacity. S rozvojem se už začalo a to za značné účasti zahraničního kapitálu. Navíc probíhá také stavba nových letišť v Běngalúru (Bangalore) a Haidarábádu. Plánuje se stavět i dále a to v Goa, Ahmedabadu a Tiruvanantapuram (Trivandrum), neboť bylo zjištěno, že každé další 1 % růstu ekonomiky s sebou přinese zvýšení celkového počtu leteckých pasažérů o více než 2 %.

Důležitý je také rozvoj městské infrastruktury čítající především vymýcení slumů a zlepšení dodávek vody, hygienických zařízení a kanalizace. Jednotlivá indická města mohou nyní nově využívat přímých zahraničních investic právě pro zlepšení jejich infrastruktury.

4. Služby

Jak již bylo řečeno, hospodářský vývoj v Indii se značně odlišuje od jiných rozvíjejících se ekonomik. Rozvojové země jsou většinou silně závislé na zemědělství a při prvotním ekonomickém růstu jdou cestou industrializace s důrazem na těžební a těžký zpracovatelský průmysl, popř. masovou výrobu levných výrobků, jak jsme mohli zaznamenat u Číny. Ovšem Indie zvolila „revoluční“ cestu, místo rozvoje průmyslu, neboli sekundárního sektoru, se zaměřila na sektor terciární – na služby.

Služby v Indii v současné době vytváří více jak 54 % HDP a zaměstnávají okolo 1,6 milionů obyvatel. Jsou to právě služby, kterým ve velké míře vděčí Indové za svůj ekonomický boom. Indie si v oboru vytvořila silnou pozici na mezinárodním trhu, neboť své služby nabízí zahraničním organizacím ve formě tzv. business process outsourcingu (BPO, neboli přemísťování administrativních činností z vyspělých zemí do oblastí s nižšími náklady). V posledních letech se nejvíce mluví o BPO v oboru informačních technologií (IT). Po úspěchu BPO v Indii nyní nastupuje také knowledge process outsourcing (KPO, neboli přemísťování aktivit vázaných na znalosti a informace do oblastí s nižšími náklady).

V jednotlivých subkapitolách se pokusíme vysvětlit důvody pro rozvoj služeb, obeznámíme se s nejdůležitějšími odvětvími a společnostmi a načrtneme zajímavá fakta týkající se například outsourcingu či střediska služeb Bangalore.

4.1. Vývoj služeb v Indii

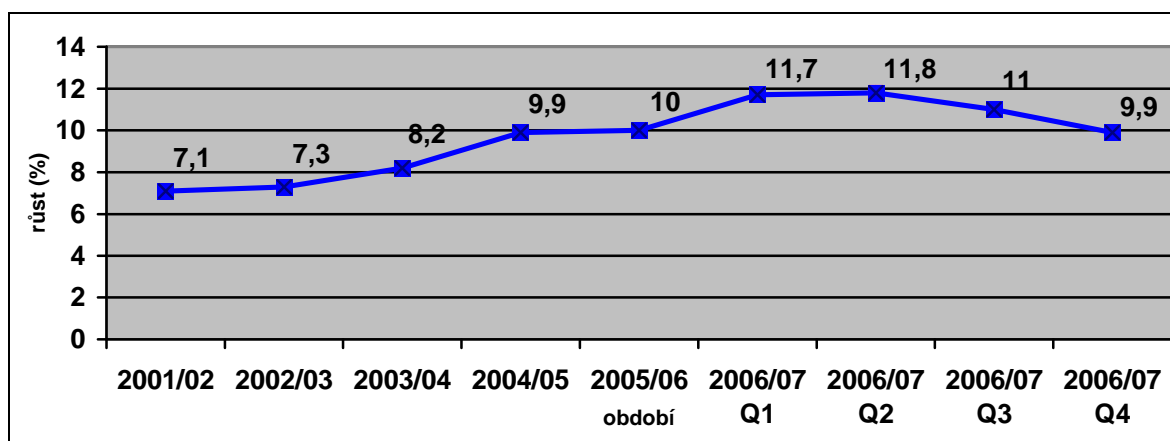
Služby se v Indické republice začaly plně rozvíjet až po liberalizaci hospodářství v roce 1991, do té doby byl jejich průměrný růst v porovnání s průmyslem vždy malý (viz. Tabulka 3). Rozmach služeb podnítilo také následné rapidní zlepšení infrastruktury a částečné zkvalitnění telekomunikací. Ve finančním roce 2006/2007 byl zaznamenán růst sektoru služeb okolo 11 % (růst od roku 2001 ukazuje obrázek 10). Aktuální indický rozmach služeb ale není v celosvětovém měřítku nijak ojedinělý. Bylo zjištěno, že čím větší je příjem na osobu, tím vyšší je i růstové procento služeb (tzn. že růst služeb je silně

ovlivněn růstem úrovně ekonomiky státu a jejího obyvatelstva). O vysoký rozmach indických služeb se postaraly především oblasti IT⁹ a softwaru, call-center, designu a back-office, neboli kancelářských papírových prací pro různé typy společností a vládních orgánů z celého světa.

Tab. 3: Tempa růstu jednotlivých sektorů v letech 1951 - 2000

	Průměrný roční růst (%)		
	1951 - 1980	1981 - 1990	1991 - 2000
Zemědělství	2,1	4,4	3,1
Průmysl	5,3	6,8	5,8
Služby	4,5	6,6	7,5
GDP	3,5	5,8	5,8

Zdroj: [23] Paper IMF-NCAER, Understanding India's services revolution, verze 2003

Obr. 10: Růst sektoru služeb v konstantních cenách v letech 2001 - 2007

Zdroj: [30] NCAER, Quarterly review of the economy – Services, August 2007

Pro rozvoj služeb působilo hned několik faktorů:

1. U služeb je větší jistota stálosti vývoje než u průmyslu (a mnohem větší než u zemědělství, které je silně ovlivněno počasím). Tím pádem mají investoři daleko méně obav při rozhodování zda vůbec vstoupit do sektoru služeb. Průmysl také vyžaduje výrazně lepší infrastrukturu než může Indie v současnosti nabídnout.

⁹ Obrovský růst subsektoru informačních technologií se předpokládá i do budoucna. Podle společnosti Springboard Research by měla roku 2011 hodnota indického trhu s IT službami vyrůst na 8,1 mld. USD (v roce 2007 dosahovala hodnoty 4,1 mld. USD). [16]

2. Rozvoj služeb v Indii začal ve vhodnou dobu, v období rozvoje globalizace a s ní spojeného outsourcingu.
3. Indická republika má vysoký potenciál ve velkém počtu vysokoškolsky vzdělaného anglicky mluvícího obyvatelstva. I když vysoký počet je zde spíše relativní pojem neboť pouze 25 % jmenovaného obyvatelstva je vhodného pro oblast IT a jen 10 - 15 % má předpoklady pro BPO, tento fakt se ale zatím nejeví na závadu, neboť indický sektor služeb je typický pro své neobvykle malé množství zaměstnanců.
4. Indie může svým investorům nabídnout také celkem dobré telefonní spojení a poměrně slušnou ochranu duševního vlastnictví. K tomu přidejme složité zákony v oblasti zaměstnávání (propouštění zaměstnanců), které podstatně brání rozvoji průmyslu, a máme výčet těch nejjednodušších faktorů.

To ale není vše, důležitou roli zde sehrály nepochybně také ekonomické faktory jako nabídka služeb, poptávka a elasticita poptávky, technologické výhody a již zmíněná liberalizace. Podívejme se na tyto faktory blíže:

5. Indie měla výhodu v tom, že se se svým hospodářským vývojem zpozdila (pokud porovnáme např. s Čínou), začala se totiž transformovat v době, kdy již byly světové technologie na vysoké úrovni. K rozvoji služeb tedy mohla využít světový rozvoj internetu, telekomunikací (mobilních telefonů), užívání kreditních karet, bankomatů apod. Tyto technologie následně umožnily decentralizaci podnikatelských služeb.
6. Liberalizace ekonomiky, která v Indii právě probíhala, s sebou přinesla deregulaci, privatizaci a celkové otevření se pro příliv přímých zahraničních investic. Do budoucna se předpokládá další deregulace, která by měla následně ještě zvýšit nejen podíl služeb na HDP ale také jejich export.
7. Pro indické společnosti v oboru působí i fakt, že s postupným dospíváním ekonomik světových států se mění strategie jejich podniků. To, co si společnosti dříve obstaraly sami, nyní nechávají na jiné a specializují se pouze přesně na svůj obor činnosti, čili např. výrobní podniky využívají možnosti přesunout administrativu na jiné. Specializací se redukuje provozní náklady a zvyšuje se rentabilita společnosti.

8. Celková elasticita domácí i zahraniční poptávky po službách je značně vysoká, což přispívá k růstu poptávky i nabídky služeb a podporuje další rozvoje BPO. Obecně se předpokládá, že růst služeb v Indii způsobila právě kombinace rostoucí nabídky a poptávky.

4.2. Růst jednotlivých odvětví

Mezi nejrychleji rostoucí odvětví služeb patří podnikatelské služby (především informační technologie), služby v oblasti komunikací, bankovníctví (především nefinanční bankovní instituce a banky) a služby pro veřejnost (zdravotnictví, vzdělávání) zahrnující také hotely a restaurace. V roce 2000 tvořily tyto subsektory společně okolo 1/3 celkového HDP země. Průměrný růst zaznamenávají služby v oblasti distribuce, což je největší subsektor indických služeb, veřejné správy a obrany. Bližší informace obsahuje následující tabulka.

Tab. 4: Odvětví služeb, jejich růst a podíl na HDP

odvětví	obsažené činnosti	průměrný růst v 50. - 70. letech (podíl na HDP v roce 1980)	průměrný růst v 80. letech (podíl na HDP v roce 1990)	průměrný růst v 90. letech (podíl na HDP v roce 2000)
Obchod, hotely a restaurace				
Obchod (distribuce)	Velkoobchod a maloobchod s komoditami vyrobenými doma (zahrnující i exporty) i importovanými	4,8 (11,7)	5,9 (11,9)	7,3 (13,7)
hotely a restaurace	Služby poskytované hotely a jinými místy pro přechodné ubytování, restauracemi, kavárnami a jinými místy s občerstvením.	4,8 (0,7)	6,5 (0,7)	9,3 (1,0)
Doprava, skladování a komunikace				
železniční doprava		4,2 (1,5)	4,5 (1,4)	3,6 (1,1)
ostatní doprava	silniční, vodní, letecká a služby přímo související s dopravou	6,3 (3,6)	6,3 (3,8)	6,9 (4,3)

skladování		5,5 (0,1)	2,7 (0,1)	2,0 (0,1)
komunikace	pošta, platební příkazy, telegramy, telefony, služby v zaoceánské komunikaci a různé	6,7 (1,0)	6,1 (1,0)	13,6 (2,0)
Finance, pojištění, reality a podnikatelské služby				
bankovníctví	banky, pobočky Indické centrální banky, poštovní spořitelny, nebankovní finanční instituce, úvěrové společnosti, zaměstnanecké spořicí fondy	7,2 (1,9)	11,9 (3,4)	12,7 (6,3)
pojišťovnictví		7,1 (0,5)	10,9 (0,8)	6,7 (0,7)
bydlení, reality		2,6 (4,0)	7,7 (4,8)	5,0 (4,5)
podnikatelské služby		4,2 (0,2)	13,5 (0,3)	19,8 (1,1)
právní služby		2,6 (0,0)	8,6 (0,0)	5,8 (0,0)
Veřejné, sociální a osobní služby				
veřejná administrativa, obrana		6,1 (5,3)	7,0 (6,0)	6,0 (6,1)
osobní služby	domácí, prádelní, kadeřnictví, kosmetika, krejčovství a jiné	1,7 (1,6)	2,4 (1,1)	5,0 (1,1)
veřejné služby	vzdělání, výzkum, věda, zdravotnictví, lékařství, náboženské a jiné komunity	4,8 (4,0)	6,5 (4,3)	8,4 (5,5)
ostatní služby	rekreace, zábava, rádio, televize, hygienické služby	3,4 (1,1)	5,3 (1,0)	7,1 (0,7)

Zdroj: [23] Paper IMF-NCAER, Understanding India's services revolution, verze 2003

4.3. Indie jako výhodná outsourcingová lokalita

Outsourcing je jednou z metod jak snížit celkové náklady společnosti. Firmy se často nejprve uchylují ke snižování nákladů pomocí efektivnějších technologií a až následně využívají outsourcingu, joint-ventures či si budují pobočky v levnějším zahraničí. Outsourcing začal být přibližně před dvaceti lety hojně využíván ve výrobě a nyní se předpokládá, že bude rychle růst jeho využití i v oboru služeb. Outsourcing přináší značné výhody, neboť přesouvá potřebu pravidelných kapitálových investic, určitým způsobem nahrazuje fixní náklady variabilními a především přináší vyšší kapacitu a flexibilitu v řešení lidských zdrojů. Navíc po teroristických útocích se velké společnosti raději uchylují k decentralizaci svých podnikatelských aktivit, čímž podstatně snižují rizika.

Pokud bychom se na chvíli zaměřili pouze na finanční instituce, prvními kdo využili outsourcingu byli GE Capital, American Express, Bank of Amerika, AXA či Citigroup. Tyto společnosti využily kromě jiných zemí také Indii jako výhodnou outsourcingovou lokalitu.¹⁰ Indie vystupuje v ratingu outsourcingových lokalit v současnosti jako jasný favorit (viz. Tabulka 5).

Tab. 5: Rating outsourcingových lokalit

Výhodnost vybraných lokalit pro outsourcing podle nejdůležitějších kritérií (v %)						
kritérium	Indie	Malajsie	Irsko	Filipíny	Čína	Srí Lanka
náklady na použití výrobních faktorů	100 %	50 %	0 %	50 %	100 %	100 %
dostatek kvalifikované pracovní síly	100 %	50 %	50 %	50 %	75 %	25 %
anglicky mluvící pracovní síla	100 %	100 %	100 %	50 %	25 %	100 %
stabilní politické a právní systémy	50 %	50 %	100 %	25 %	50 %	25 %
infrastruktura: telekomunikace a energie	50 %	75 %	100 %	75 %	75 %	50 %
časové pásmo	100 %	100 %	50 %	100 %	100 %	100 %

Zdroj: [33] The Boston Consulting Group, Inc. 2002, studie *The passage to India*

¹⁰ GE Capital se svými 9000 zaměstnanci v outsourcingových operacích v Indii ušetřila okolo 270 mil. USD především díky nižším nákladům na pracovní sílu. Podobně také Citigroup využila levnější pracovní síly a na svých 2500 zaměstnancích v Indii ušetřila 75 miliónů USD.

Hlavní výhody Indie z hlediska outsourcingu jsou tedy tyto:

- Zprvč již zmíněné nižší náklady. Studie Boston Consulting Group odhalila, že indická call-centra jsou až o 45 – 50 % efektivnější co se týče nákladů na zaměstnance než call-centra v USA. [33]
- Další výhodou je také již zmíněná kvalifikovaná pracovní síla a dobrá kvalita práce. Navíc indiští zaměstnanci mluví plynně anglicky a jsou schopni se přizpůsobit požadavkům trhu země investora.¹¹ Mnohé zdroje informují, že narozdíl od předpovídaného nedostatku pracovních sil v jiných vyspělých zemích, bude i v budoucnu v Indii přebytek pracovníků. Ale naopak Financial Times [8] na základě odhadů organizace NASSCOM uvedly, že pokud se nic podstatného nezmění, tak sektor služeb do roku 2010 ztratí 500 tisíc zkušených pracovníků, což povede k další platové inflaci. Některé společnosti (např. Infosys) si proto raději budují svá vlastní tréninková centra. Velké množství pracovních sil totiž umožňuje firmám vybírat si kvalitnější zaměstnance za nižší náklady. Výsledná vysoká produkce je pak typická jen malou chybovostí.
- Třetí výhodou je časové pásmo, v kterém se Indie nachází, neboť je opačné k západnímu pásmu a tedy umožňuje poskytování 24hodinových služeb.

Výše zmíněné výhody se týkají především BPO, ale obrovský počet anglicky hovořících vysokoškolsky vzdělaných odborníků v oblastech jako je věda, informační technologie, inženýrství, vzdělávání, právo, finance a architektura znamenají velkou výhodu také pro nově nastupující knowledge process outsourcing.

Zájem zahraničí potvrzuje ukazatel růstu exportu indických služeb, který v roce 2007/2008 dosahoval neskutečných 36 %. [15] Mezi největší exportéry (podle výše výnosů) patří Genpact (1. místo), Aditya Birla Minacs (2. místo), WNS Global Services, Firstsource Solutions, Wipro BPO, Cambridge Solutions, HCL BP, Covergys India, Infosys BPO a Intelenet Global.

Proti indickým firmám začíná v poslední době plně působit tlak zahraničních nadnárodních společností v oboru služeb (IBM, Accenture apod.), které požadují, aby se Indie

---

¹¹ Např. indická call-centra školí zaměstnance, aby je zbavila špatného přízvuku a aby se ztotožnila se zvyky země, pro kterou pracují (musí číst jejich noviny, aby byli obeznámeni se situací v dané lokalitě).

přizpůsobila mezinárodním pravidlům hry. Důsledkem je, že si indické společnosti musí budovat mezinárodní image.¹²

Aby si Indie dostatečně pojistila svou pozici v BPO, musí i přes své značné výhody ještě zlepšit infrastrukturu a vztahy se sousedním Pákistánem. Co se týče infrastruktury, nutná je především změna v oblasti telekomunikací, kde již došlo k výraznému pokroku, ale i přesto současný stav zdaleka nevyhovuje západním standardům. Politické napětí mezi Indickou republikou a Pákistánem působí jako silná bariéra proti udržení stálosti obchodu, neboť ze současné situace mají investoři strach a nechtějí riskovat případné ztráty a tak se obvykle pojišťují zřizováním dvou outsourcingových center. Jednoho v Indii a druhého v Evropě či v USA. Odvážnější budují obě centra v Indii, jedno na severu a druhé na jihu země.

4.4. Bangalore alias středisko služeb v oblasti IT a komunikací

V devadesátých letech se s rozvojem indické ekonomiky začalo rozvíjet i město Bangalore. Původně klidné a slušně vybavené „středisko penzistů“ ve státě Karnátaka se postupem času změnilo v centrum průmyslu, služeb, vědy a výzkumu. V současné době je Bangalore (nově nese název Bengalúru) šestým největším městem Indie s 6 miliony obyvatel. Město dosahuje nejvyšších příjmů na hlavu v celé Indii a přijímá okolo 4 mil. USD ve formě přímých zahraničních investic. [21] Do roku 2010 by mohlo Bangalore mít dokonce 8 milionů obyvatel a stát se tak největší metropolí jižní Indie.

V Bangalore najdeme prestižní indické univerzity, nadnárodní giganty v oboru služeb a průmyslu i výzkumná a vývojová centra. Díky obrovskému zastoupení společností zabývajících se informačními technologiemi se Bangalore přezdívá indické Silicon Valley a vizí představitelů města je nejen na úroveň kalifornského centra IT dosáhnout, ale dokonce ho i předstihnout.

Bangalore drží mnoho prvenství. Mezi nejzajímavější patří tato [17]:

---

¹² Největší outsourcingová společnost v Indii, Tata Consultancy Services, má svá centra v Číně nebo až v Mexiku či Maroku a celých 9 % jejích zaměstnanců nemá indickou národnost.

- nejvyšší růst hospodářství po dobu posledních dvaceti let,
- nejvyšší hustota dopravy a největší počet dvojkolých vozidel na světě,
- největší počet hospod v Indii a nejvyšší počet pivovarů na světě,
- nejstarší využívaná kanalizaci na světě, Bangalore má stále kanalizaci vybudovanou již v 2. stol. n. l.,
- první město v Indii kde byla dostupná elektřina,
- univerzita v Bangalore vyprodukuje nejvíc lékařů v celé Indii,
- v Bangalore žijí v průměru nejbohatší lidé v celé Indii.

Bangalore je v této práci zmíněno především kvůli své pozici významného centra indických služeb, vědy a výzkumu, ale pro získání celistvějších informací o tomto zajímavém středisku budou zmíněna i fakta týkající se historie a průmyslu.

Současné Bangalore bylo založeno roku 1537 a jeho dlouhou historii provází především výroba textilu a hedvábí. Industrializace zde začala až na počátku 20. století. Během druhé světové války se ve městě objevovala první soukromá průmyslová střediska. Po získání nezávislosti rozvoj veřejného sektoru nadále pokračoval. V 50. a 60. letech minulého století byly v Bangalore zřizovány především firmy zabývající se těžkým průmyslem jako Bharat Heavy Electrical Limited, Bharat Earth Movers Limited, Hindustan Machine Tools, Indian Telephone Industries a různé výrobní a vývojové společnosti založené na vysokých znalostech a dovednostech jako jsou Hindustan Aeronautics Limited a National Aerospace Laboratories. V současnosti mají průmyslové společnosti stále velký vliv na rozvoj města, jedná se především o oblast produkce textilií a oděvů, která zaměstnává okolo 250 tisíc lidí. Společnosti v těžkém průmyslu procházejí v posledních letech významnou reorganizací, která má za následek snižování počtu zaměstnanců. [21]

V letech 60. a 70. převažoval rozvoj státních podniků a institucí. V roce 1972 byla v Bangalore založena první indická společnost zabývající se zkoumáním vesmíru – ISRO. Od 80. let začíná díky prvotní liberalizaci úspěch místních společností a dokonce se začínají objevovat i první nadnárodní společnosti. Konečně o desetiletí později se z města stalo světově známé centrum high-tech výzkumu a výroby se zastoupením v oblasti elektroniky a komunikačních a informačních technologií. Nedávno se k již jmenovaným

oborům přidaly v nemalé míře také biotechnologie. V Bangalore najdeme okolo poloviny všech biotechnologických společností v Indii. V první řadě zde má své ředitelství Biocon, nejvýznamnější indická společnost v oboru. K biotechnologiím se v poslední době přidává také automobilový průmysl se zastoupením společností jako Mico-Bosh, předního indického výrobce automobilových součástek, Hindustan Motors, Toyota nebo Volvo Trucks. [21]

Rozvoji Bangalore napomohly podobné faktory jako rozvoji indického hospodářství, čili dostatek levných, kvalifikovaných a anglicky mluvících pracovníků, velké množství malých podniků, poměrně mírné místní zákony společně se stabilním sociálním a politickým prostředím, nižší ceny realit a menší náklady na bydlení než v Bombaji a Dillí a také příznivé podnebí. V neposlední řadě podpořila rozvoj města široká síť vzdělávacích institucí poskytující již zmíněné kvalifikované pracovníky. Rozkvět škol zde započal už za vlády premiéra D. Nehrua, který rozhodl, že se z Bangalore stane významné centrum vzdělanosti. V současné době má město skutečně pověst jednoho z hlavních asijských center vzdělání a výzkumu. Najdeme zde 3 univerzity, 14 inženýrských fakult a mnoho významných výzkumných institucí zabývajících se mimo jiné oblastí letectví, vesmíru, vědy a zdravotnictví. V Bangalore najdeme také mnoho průmyslově vzdělávacích institucí, např. Indický institut vědy, Indický institut managementu nebo Indický institut informačních technologií.

4.4.1. Služby v oboru informačních a komunikačních technologií v Bangalore

Služby a ICT¹³ jsou nejdynamičtěji se rozvíjícím sektorem v Bangalore a rostou neuvěřitelným tempem – 30 % v roce 2004¹⁴, kdy v absolutních hodnotách společně dosahovaly 5 miliard amerických dolarů. Oba obory jsou vysoce exportně orientované s převažujícím vývozem do USA, Kanady a Latinské Ameriky, 24 % produkce míří do Evropy a pouze 9 % zůstává v asijsko-pacifické oblasti. Celkově tyto společnosti zaměstnávají přes 170 000 lidí, z nichž 30 % tvoří ženy. [21]

---

¹³ ICT = information and communication technology = informační a komunikační technologie

¹⁴ Do budoucna se předpokládá, že s nástupem jiných indických měst (Čennai, Haidarábád nebo Pune), se růst oboru ICT v Bangalore zpomalí a očekává se také snížení počtu méně kvalifikovaných pracovníků.

V Bangalore se nachází více než 1300 společností z oboru ICT rozdělených do třech skupin (oblastí):

1. „Mezinárodní technologický park“ (The International Tech Park), který se nachází na předměstí Whitefields.
2. „Elektronické město“ (The Electronic City) situované na jižním okraji města, v kterém najdeme více než stovku ICT společností, mezi něž patří giganti jako Hewlett-Packard, Motorola a Siemens. Velké indické společnosti Wipro a Infosys zde mají svá ředitelství.
3. „Indický park software technologií“ (The Software Technology Park of India) zřízený vládou, zajišťující propojení s podobnými parky po celém světě a přinášející investorům volnost v oblasti zahraničních investic a lákavé daňové pobídky.

Kromě těchto hlavních oblastí jsou ale ICT společnosti rozmístěny po celém Bangalore a zabývají se obory čítajícími jak technologicky nenáročné aktivity s vysokým počtem pracovníků jako jsou call-centra, vkládání a přepisování dat a internetové aplikace, až po činnosti s vysokou přidanou hodnotou mezi něž patří tvorba počítačových programů a služby v oblasti poradenství.

Tab. 6: Seznam vybraných společností z oboru služeb se sídlem v Bangalore

Společnosti v Bangalore	
Informační technologie	Letecká doprava
Axes Technologies Inc. (Tech Mahindra)	Deccan Aviation Ltd(Kingfisher)
Cranes Software International Ltd	Bankovníctví
Infosys Technologies Ltd	Federal Bank Ltd
MindTree Consulting Pvt Ltd	ING Vysya Bank Ltd
Mphasis Ltd	Karnataka Bank Ltd
Sasken Communication Technologies Ltd	Karur Vysya Bank Ltd
Satyam Computer Services Ltd	Finanční služby
Sonata Software Ltd	Crisil Ltd
Tata Consultancy Services Ltd (TCS)	LIC Housing Finance Ltd
Tata Elxsi Ltd	SREI Infrastructure Ltd.
Wipro Ltd	Telekomunikace
Zensar Technologies Ltd	Subex Azure Ltd
BPO	Indian Telephone Industries Ltd (ITI)
Cambridge Solutions Ltd	3D Networks
iGATE Global Solutions Ltd	EmTel Software Pvt Ltd

Zdroj: [18] Business directory of top companies in India

4.4.2. Problémy Bangalore

Stejně jako celou Indii sužuje i toto moderní centrum indického hospodářství nedostatečná infrastruktura. Běžné jsou výpadky elektrického proudu. Do budoucna hrozí také nedostatek vody, kdy by mohla být voda dostupná jen každý druhý den. Navíc je voda z městských vodovodů nebezpečně kontaminovaná i přes zavedené užívání chloru. V období monzunů je městský kanalizační systém přetížený natolik, že odpadní voda se rozlévá i po ulicích a do nižších pater budov. Rapidnímu rozvoji města zdaleka nestačí rychlost řešení dopravní situace, silnice jsou naprosto přetížené a znečištění vzduchu je největší v celé Indii. Vláda si je vědoma těchto problémů, které již zapříčinily přesun některých společností do jiných oblastí, a do budoucna plánuje obrovské projekty, které mají místní infrastrukturu rapidně zlepšit.

V příštích letech by mohlo mít Bangalore ještě větší problémy s odlivem investic, neboť začíná být celkově poměrně drahé. Platy v IT oboru zde rostou rychlostí 12 – 14 % ročně [29], což způsobuje značné zvýšení nákladů. Investory také spíše než přeplněné a špatnou infrastrukturou sužované Bangalore, začínají lákat menší indická města, kde je vyšší produktivita práce i kvalita života. Navíc roste Bangalore silná konkurence v podobě Brazílie či jiných rozvíjejících se států.

4.5. Věda a výzkum (R&D) v Indii

Indie je v současné době domovem pro výzkumná centra více než 100 nadnárodních firem z celého světa. Získala 6. místo v žebříčku nejpopulárnějších lokalit právě pro umístění R&D center¹⁵. [9] Její výdaje na vědu a výzkum rychle rostou a v roce 2004 dosahovaly 24 mld. USD (8. místo na světě; Čína je 4. na světě s výdaji v hodnotě 94 mld. USD). Předpokládá se, že do roku 2010 by mohly investice dosáhnout 27,5 mld. USD a do roku 2020 dokonce 119 mld. USD, čímž by Indie v této oblasti dosáhla úrovně USA či Japonska. V indickém sektoru R&D je angažováno 220 nadnárodních a 130 domácích společností. [10]

Rozvoj indické vědy a výzkumu je především v informačních technologiích, ve výrobě mobilních telefonů, v automobilovém průmyslu a ve farmacii.

- R&D v informačních technologiích se začalo rozvíjet nejprve v softwarové oblasti, ale nyní začíná růst i vývoj hardwaru. Významnou společností v oboru je například Cisco.
- Indické společnosti jako Mahindra&Mahindra a Maruti Udyog poslední dobou významně investují právě do R&D v automobilovém průmyslu, aby tak našly technologie na snížení nákladů pro výrobu a export a zvýšily konkurenceschopnost indických vozidel na světovém trhu. Prvním významným krokem bude letošní otevření prvního národního testovacího a vývojového centra National Automotive Testing and R&D Infrastructure Project (NATRIP).
- Investice do nových léků, rostou především díky přijetí patentového zákona. Indické farmaceutické společnosti spolupracují se zahraničními při vývoji nových

---

¹⁵ Před Indií se v žebříčku umístily Spojené Státy Americké, Velká Británie, Čína, Francie a Japonsko. Žebříček sestavil UNCTAD.

medikamentů (např. indická Advinus Therapeutics spadající pod Tata Group spolupracuje s mezinárodní společností Merck).

5. Podnikání v Indii

Skutečný boom podnikání nastal v roce 1991 s otevřením indické ekonomiky. Společnosti se pustily do rozsáhlých investic a velké procento z nich má dokonce globální ambice. V indickém podnikatelském prostředí ale stále ještě přetrvávají značné překážky v podobě složitých zákonů, například zákoníku práce, který téměř nedává možnost propustit již najaté zaměstnance a neumožňuje najímání lidí pouze na krátkou dobu (např. pro sezónní výpomoc). Ani propletená a zkorumpovaná byrokracie a nevyřešené problémy s infrastrukturou příliš podnikatelům neprospívají. Možná právě proto stále častěji vyráží indické společnosti za hranice státu, kde si zakládají své pobočky či skupují firmy z celého světa.

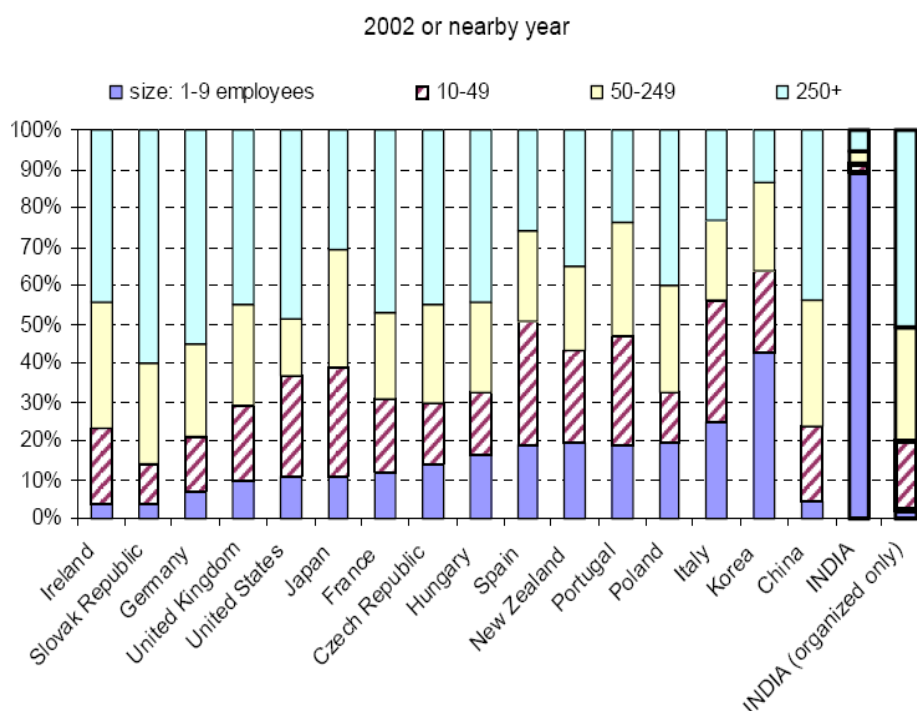
Současné indické společnosti můžeme rozdělit do 4 skupin:

1. tradiční konglomeráty, které přežily ještě z dob před liberalizací (např. Mahindra & Mahindra, Ltd., Tata Sons, Ltd.),
2. rodinné společnosti vedené podnikateli (Bharti Airtel, Ltd. vedené Sunilem Bharti Mittalem, Ambani Brothers),
3. podnikatelé z původních profesionálů v daném oboru (např. NR Narayana Murthy jeden ze zakladatelů Infosys Technologies, Ltd.),
4. velké státem vlastněné společnosti (State Bank of India, Life Insurance Corporation of India).

Obrovské množství drobných převážně neformálních „podnikatelů“ najdeme v indických slumech.

Jak ukazuje následující graf mezi Indickými společnostmi tvoří 90 % drobné podniky s méně než 10 zaměstnanci, tyto společnosti však vytváří pouze 1/3 celkové produkce. Takto velký počet malých podniků byl zapříčiněn dřívější politikou, která právě drobné podnikání podporovala. V grafu se nám nabízí srovnání s jinými státy.

Figure 4. International comparison of the distribution of firm size in manufacturing

Notes: For China, India (2005) and the United States, services are included. Some countries' data does not include all micro-enterprises (Japan, Portugal and Korea).

Source: OECD Statistics on Enterprises by Size Class; India Economic Census (2005), China Economic Census (2004).

Obr. 11: Mezinárodní porovnání distribuce podle velikosti společností ve zpracovatelském průmyslu

Zdroj: [22] *India's growth pattern and obstacles to higher growth, Economic department working papers No. 623, OECD 2008*

V roce 2008 sestavila společnost Boston Consulting Group, Inc. studii představující 100 nejdůležitějších firem z rychle se rozvíjejících ekonomik světa „New global challengers“, které se mohou pochlubit velkými obchody, značnou aktivitou na globálním trhu a jasnou vůlí k další globalizaci. 20 z uvedených firem má původ v Indii. Všechny tyto indické společnosti mají veřejně obchodovatelné akcie a žádná z nich není vlastněná státem. Pro přehled zde uvedeme tabulku jmenovaných indických firem v abecedním pořadí a obory jejich působnosti.

Tab. 7: Indické společnosti na seznamu 100 nejdůležitějších firem podle Boston Consulting Group, Inc.

Název společnosti	Obor podnikání
Bajaj Auto	Automobilové součástky
Bharat Forge	Automobilové součástky
Cipla	Farmaceutický průmysl
Crompton Greaves	Strojírenské produkty
Dr. Reddy's Laboratories	Farmaceutický průmysl
Hindalco Industries	Neželezné kovy
Infosys Technologies	Služby IT/Business process outsourcing
Larsen & Toubro	Strojírenské služby
Mahindra & Mahindra	Automobilové součástky
Ranbaxy Pharmaceuticals	Farmaceutický průmysl
Reliance Group	Chemikálie
Satyam Computer Services	Služby IT/Business process outsourcing
Suzlon Energy	Větrné elektrárny
Tata Consultancy Services (TCS)	Služby IT/Business process outsourcing
Tata Motors	Automobilové součástky
Tata Steel	Ocel
Tata Tea	Potraviny a nápoje
Videocon Industries	Spotřební elektronika
Videsh Sanchar Nigam (VSNL)	Telekomunikační služby
Wipro	Služby IT/Business process outsourcing

Zdroj: [13] *The 2008 BCG 100 New global challengers*, The Boston Consulting Group, Inc.

Závěr

Vývoj Indické federativní republiky kráčet v posledních několika letech doslova mílovými kroky. Během několika desetiletí se původně poměrně zaostalé zemi podařilo vytlačit hladomor, více než o polovinu snížit chudobu, dramaticky zlepšit gramotnost a zdravotní stav obyvatelstva ale také vytvořit nejvíce miliardářů ze všech asijských zemí. Země se také postupně dostává do striktně hlídaného klubu jaderných velmocí. Indické firmy si vydobýly celosvětovou konkurenceschopnost v informačních technologiích, business process outsourcingu, telekomunikacích a farmacii. Vzkvétají také mnohá odvětví průmyslu. Indická republika se za několik málo let stala jednou z nejrychleji se rozvíjejících ekonomik světa a druhou nejdynamičtější se rozvíjející ekonomikou v Asii (předčí ji pouze Čínská lidová republika). A to vše při udržení si fungujícího a svobodného demokratického režimu.

Budoucí vývoj indické ekonomiky ale zůstává stále poměrně nejasný. Mezi ekonomy i politiky se objevují dva zcela protichůdné názory. Převažuje optimistická předpověď vývoje, určující Indii postup mezi první tři světové ekonomické velmoci. Na druhé straně ale existuje také velmi pesimistický názor, který staví na vlivu silných separatistických tendencí. Pokud by v budoucnu došlo k ještě výraznějším sociálním problémům či k projevům náboženské nesnášenlivosti, mohlo by dokonce dojít ke kolapsu celé společnosti a následnému rozpadu státu. Jako autorka této práce se ale přikláním spíše k první verzi. Indie má totiž velký a zatím plně nevyužitý potenciál skrývajícím se v jejím obyvatelstvu. Kladnému rozvoji určitě pomůže i otevírání se světu a další liberalizace, či rostoucí spolupráce s významnými světovými ekonomikami v čele s USA. Je ale naprosto jasné, že Indickou republiku čeká ještě mnoho nutných reforem a inovací, než bude moci dosáhnout světové ekonomické špičky.

Největším brzdícím faktorem rozvoje ekonomiky státu je nedostatečná a zastaralá infrastruktura. Toto si Indie plně uvědomuje a tak i aktuální pětiletý plán rozvoje zahrnuje hned několik bodů pro vylepšení současné infrastruktury. Do roku 2012 je plánováno navýšit výdaje na infrastrukturu na 492 miliard USD. Zvýšené výdaje mají přibližně o třetinu zrychlit výstavbu elektráren, čímž by se zvýšilo množství dostupné elektřiny a

pravidelnost jejích dodávek. Další velký balík peněz má jít na výstavbu a opravu cest a silnic. Podstatná finanční částka padne také na telekomunikace, zdravotnictví, železnici a na zavlažování. Zde vyvstává otázka, kdo to všechno zaplatí. Plánuje se, že stát investuje 30 % celkové částky a zbytek padne na účet soukromého sektoru.

Další podstatná změna musí nastat v sociální oblasti, neboť prohlubující se propast mezi chudými a bohatými spolu s přetrvávajícími náboženskými konflikty by mohla mít katastrofální následky. Vláda si už před časem uvědomila nutnost rozvoje průmyslu, a následně vytvořila mnoho pracovních míst pro méně vzdělané občany. Tento postup musí být ale nadále rozvíjen, neboť indická populace stále roste a další zmírňování chudoby a nezaměstnanosti je nezbytné. Indie se musí také zbavit stále přetrvávajícího vlivu kastovního systému, což bude ale velmi obtížné. Dále by mělo dojít ke zlepšení vzdělávacího systému i na těch nejnižších úrovních a mezi všemi skupinami obyvatel. Pro indickou vládu bude velmi náročné vyřešit problémy obyvatelstva jako negramotnost, podvýživu, nezaměstnanost či náboženské konflikty. Ale současný stav se musí nutně změnit, pokud chce Indická republika pomýšlet na vrchní příčky světové ekonomiky.

Význam Indie ve světové ekonomice v posledních letech rapidně roste, přičemž největší rozkvět zaznamenávají obory terciárního sektoru v čele s BPO. Potenciál státu pro další příznivý vývoj je naprosto jasný, ale i v oblasti mezinárodního obchodu má ještě co zlepšovat. Aby zvýšila svůj vliv ve světě, musí země více liberalizovat své zákony, v první řadě složitý a pro zaměstnavatele nevýhodný zákoník práce a předpisy týkající se trhu práce. Tato liberalizace by mohla pomoci ještě výraznějšímu přílivu zahraničních investic do ekonomiky, které jsou pro její následný rozvoj klíčové.

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře s celkovou charakteristikou indického hospodářství. Pro představení Indické republiky jako země, byly v první kapitole uvedeny základní charakteristiky. Nejpodstatnější z nich byla demografie. Indie se nám představila jako třetí nejlidnatější země světa osídlená jak skupinami miliardářů, tak obrovskou masou negramotných a chudých obyvatel, jako země stále vyznávající staré tradice, kde má i v moderní době silný vliv zastaralý a ústavou dávno zavržený kastovní systém. Záměr

seznámit čtenáře s nejdůležitějšími etapami a mezníky indických dějin byl naplněn hned v kapitole následující. Zde jsme také poznali nejvýznamnější osobnosti historie indické ekonomiky v čele s Indírou Gándhíovou a Manmóhanem Singhem. Třetí část práce popsala jednotlivé obory indického zemědělství a průmyslu spolu se silnými a slabými stránkami indického hospodářství. Z průmyslu je nutné vyzvednout výrobu automobilů a jejich součástek, oceli a farmaceutický průmysl. V těchto odvětvích najdeme nejdůležitější hráče indické ekonomiky jako jsou Tata Motors, Bharat Forge, Mahindra&Mahindra, Tata Steel, Mittal Steel či Cipla nebo Ranbaxy Pharmaceuticals. Podrobně zde byla probrána také nedostatečná indická infrastruktura. Čtvrtá kapitola byla ponechána službám, které jsou hlavním tahounem indického rozvoje posledních let. Důraz byl kladen především na vyzdvižení nejdůležitějších oborů, představení business process outsourcingu a střediska Bangalore. Poslední pátá kapitola měla za cíl stručně nastítnit podnikatelské prostředí v Indii. Celkově se Indie představila jako země plná protikladů, země v níž najdeme obrovskou chudobu i nezměrné bohatství, nejmodernější technologie i extrémní zaostalost a především se ukázala být republikou, která má ambice dostat se mezi největší ekonomiky světa.

Seznam použité literatury

Citace

Knižní publikace:

- [1] FÁREK, J., KRAFT, J. *Světová ekonomika za prahem nového století globálních změn*. 2. vyd. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2006. 252 s. ISBN 80-7372-142-2. s. 128 – 136.
- [2] NĚMEC, P. aj. *INDIE jako výzva a jako partner*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2007. 138 s. ISBN 978-80-245-1229-7.

Periodika – články:

- [3] DAS, G. Where society has triumphed over the state. *Financial times*, 2006, October 10th, p. 3. ISSN 0174-7363.
- [4] Does not compute, A special report on technology in India and China. *The Economist*, 2007, November 10th, p. 15. ISSN 0013-0613.
- [5] Economics focus: The uncomfortable rise of the rupee. *The Economist*, 2007, December 15th, p. 75. ISSN 0013-0613.
- [6] Imitate or die, A special report on technology in India and China. *The Economist*, 2007, November 10th, p. 8. ISSN 0013-0613.
- [7] JOHNSON, J. Capitalism enclaves in crisis. *Financial times*, 2006, October 10th, p. 1. ISSN 0174-7363.
- [8] LEAHY, J. Back office for the world. *Financial times*, 2007, August 15., p. 4. ISSN 0174-7363.
- [9] Splendid miscegenation, A special report on technology in India and China. *The Economist*, 2007, November 10th, p. 18. ISSN 0013-0613.
- [10] YEE, A. Spending rockets to match returns. *Financial times*, 2007, January 26., p. 2. ISSN 0174-7363.
- [11] YEE, A. Stars of India. *Financial times Magazine*, 2007, June 30/July 1, p. 40. ISSN 0174-7363.

Internetové zdroje – články a publikace:

- [12] *Agricultural policies in non-OECD countries: monitoring and evaluation 2007* [online]. OECD, 2007 [cit. 2008-10-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/11/10/40354427.pdf>>. ISBN 978-92-64-03121-0.

- [13] AGUIAR, M., BHATTACHARYA, A., DE VITTON, L. a další, *The 2008 BCG 100 New global challengers* [online]. Boston : The Boston Consulting Group, Inc., 2007 [cit. 2008-09-23]. Dostupný z WWW: <http://www.bcg.com/impact_expertise/publications/files/New_Global_Challengers_Feb_2008.pdf>.
- [14] AHLUWALIA, I. J. *Indian economy update* [online]. 9 August 2007 [cit. 2008-10-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.adb.org/knowledge-management/documents/ahluwalia-speech.pdf>>.
- [15] *Bangalore.com : Indian BPO export booms* [online]. 7 September 2008 [cit. 2008-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.bangalore.com/bpofive.asp>>.
- [16] *Bangalore.com : Indian IT Services market to grow to \$8.1 bn by 2011* [online]. 29 August 2008 [cit. 2008-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.bangalore.com/itos.asp>>.
- [17] *Bangalore facts* [online]. [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.karnataka.com/tourism/bangalore/facts.html>>.
- [18] *Business directory of top companies in India, Delhi, Noida, Gurgaon, NCR, Mumbai, Hyderabad, Chennai, Bangalore, Pune* [online]. [cit. 2008-10-21]. Dostupný z WWW: <http://www.fundoodata.com/advance_search.php>.
- [19] CIA – *The World Factbook – India* [online]. [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/print/in.html>>.
- [20] CIA – *The World Factbook – China* [online]. [cit. 2008-10-13]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>>.
- [21] DITTRICH, CH. Bangalore: Globalisation and Fragmentation in India's Hightech-Capital. *ASIEN 103* [online]. April 2007, p. 45 - 58 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <http://www.asienkunde.de/content/zeitschrift_asien/archiv/pdf/A103_Dittrich.pdf>.
- [22] DOUGHERTY, S. aj. *India's growth pattern and obstacles to higher growth*, Economic department working papers No. 623. [online]. OECD, 11 August 2008 [cit. 2008-09-25]. Dostupný z WWW: <[http://www.oilis.oecd.org/oilis/2008doc.nsf/linkto/ecowkp\(2008\)31](http://www.oilis.oecd.org/oilis/2008doc.nsf/linkto/ecowkp(2008)31)>.
- [23] GORDON, J., GUPTA P. Understanding India's services revolution. *International Monetary Fund* [online]. 2003, 12 November 2003 [cit. 2008-10-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/apd/seminars/2003/newdelhi/gordon.pdf>>.
- [24] *Government of India : Ministry of human resource development : Department of Higher education : Statistical publications* [online]. [cit. 2008-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://education.nic.in/stat/statses.asp>>.

- [25] *India Vision 2020*. [online]. New Delhi : Government of India : Planning commission, December 2002 [cit. 2008-10-27]. Dostupný z WWW: <http://gujhealth.gov.in/India_Vision_2020.pdf>.
- [26] *Indie – BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/indie/1000422/>>.
- [27] KALÁB, V. Tata Nano – vůz za 46 tisíc korun| IHNED.CZ – ze zahraničí. *Hospodářské noviny* [online]. 11. leden 2008 [cit. 2008-09-12]. Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-22741570-tata-nano-vuz-za-46-tisic-korun>>. ISSN 1213-7693.
- [28] KALÁB, V. V Indii bylo představeno nejlevnější auto na světě| IHNED.CZ – ze zahraničí. *Hospodářské noviny* [online]. 10. leden 2008 [cit. 2008-09-12]. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-22736000-v-indii-bylo-predstaveno-nejlevnejsi-auto-na-svete>>. ISSN 1213-7693.
- [29] KING, R. Outsourcing: Beyond Bangalore. *Businessweek* [online]. 11 December 2006 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <http://www.businessweek.com/technology/content/dec2006/tc20061207_164472.htm>. ISSN 0007-7135.
- [30] *National council of applied economics research, India : Quarterly review of the economy : Services* [online]. August 2007 [cit. 2008-10-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.ncaer.org/downloads/indianeconomy/services/q2aug07.pdf>>.
- [31] *OECD Country statistical profiles 2008* [online]. [cit. 2008-09-20]. Dostupný z WWW: <<http://stats.oecd.org/wbos/viewhtml.aspx?queryname=490&querytype=view&lang=en>>
- [32] *Policy Brief: Economic Survey of India, 2007. OECD* [online]. October 2007 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/17/52/39452196.pdf>>.
- [33] RIERA, A., SINHA, J., SHAH, A. *Pasage to India : The rewards of remote business processing. The Boston Consulting Group 12/02* [online]. [cit. 2008-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.bcg.com/impact_expertise/publications/files/Passage_to_India_Dec2002.pdf>.
- [34] *World economic outlook : October 2008*. [online]. Washington, D.C. : International Monetary Fund [cit. 2008-10-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2008/02/pdf/text.pdf>>. ISBN 978-1-58906-758-5.

Bibliografie

Knižní publikace:

- [35] STRNAD, J. aj. *Dějiny Indie*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 1185 s. ISBN 80-7106-493-9. s. 580 – 894.

Periodika – články:

- [36] FÁREK, J. Ekonomika Indie: po váhavém startu impozantní nástup. *Mezinárodní politika*. Praha: Orbis – Tisková agentura, 2004, č. 9., s. 4-8. ISSN 054-7962.
- [37] FOLTÝN, J. Indie šedesátiletá: Může koexistovat demokracie a prosperita?. *Mezinárodní politika*. Praha: Orbis – Tisková agentura, 2007, č. 9., s. 23-25. ISSN 054-7962.
- [38] JOHNSON, J. Entrepreneur sows his mobile millions in the fields. *Financial times*, 2007, January 26th, p. 6. ISSN 0174-7363.
- [39] JOHNSON, J. Optimism outpaces hesitant reforms. *Financial times*, 2008, January 25th, p. 1. ISSN 0174-7363.
- [40] LEAHY, J. Hong Kong clothes company considers its options. *Financial times*, 2006, October 10th, p. 4. ISSN 0174-7363.
- [41] LEAHY, J. Investment spree follows explosion in entrepreneurship. *Financial times*, 2007, August 15., p. 4. ISSN 0174-7363.
- [42] REED, J. Driven by worldwide ambitions. *Financial times*, 2007, August 15th, p. 4. ISSN 0174-7363.
- [43] YEE, A. Industry could be missing link. *Financial times*, 2006, October 10th, p. 3. ISSN 0174-7363.
- [44] YEE, A. In need of much more clarity. *Financial times*, 2006, October 10th, p. 4. ISSN 0174-7363.
- [45] YEE, A. In search of extra resources to fuel rapid growth. *Financial times*, 2006, October 10th, p. 5. ISSN 0174-7363.
- [46] YEE, A. Villages remain the challenge. *Financial times*, 2007, January 26th, p. 6. ISSN 0174-7363.

Internetové zdroje – články a publikace:

- [47] BASU, K. *BBC News / South Asia / Is India the new China?* [online]. 2 November 2007 [cit. 2008-09-12]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7067503.stm>.

- [48] BLUMA, A. Inovace jako Indie. *Ekonom* [online]. 5. duben 2007 [cit. 2008-09-22]. Dostupný z WWW: <<http://ekonom.ihned.cz/c1-20836920-inovace-jako-indie>>. ISSN 1213-7693.
- [49] Hlad po energii, *EKONOM.IHNED.CZ – Analýzy* [online]. 22. březen 2007 [cit. 2008-09-20]. Dostupný z WWW: <<http://ekonom.ihned.cz/c1-20722380-hlad-po-energii>>. ISSN 1213-7693.
- [50] MAŠEK, J. Indické firmy loví akvizice v Česku. *iDNES.cz* [online]. 12. září 2008 [cit. 2008-09-12]. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/indicke-firmy-lovi-akvizice-v-cesku-d62-/ekonomika.asp?c=A080911_203134_ekonomika_dp>. ISSN 1210-1168.
- [51] McDOUGALL, D. Indian 'slave' children found making low-cost clothes destined for Gap. *The Observer* [online]. 28 October 2007 [cit. 2008-09-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/28/ethicalbusiness.retail>>.
- [52] MOULIS, J. Indie – příležitost, která se vyplatí. *Měšec.cz* [online]. 13. červenec 2006 [cit. 2008-10-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/indie-prilezitost-ktera-se-vyplati/>>.
- [53] *OECD Economic Outlook No. 83 - India* [online]. [cit. 2008-09-10]. Preliminary edition Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/52/11/36761627.pdf>>.
- [54] SUDWORTH, J. *BBC News : South Asia : Indians head home in 'brain gain'* [online]. 27 August 2006 [cit. 2008-09-22]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/south_asia/5290494.stm>.
- [55] *Wikipedia, the free encyclopedia* [online]. [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page>.

Seznam příloh

Příloha A: Státní vlajka Indické republiky.....	74
Příloha B: Poloha Indie a geografická mapa země.....	74 - 75
Příloha C: Mapa indických svazových států	76
Příloha D: Růst počtu obyvatel v Indických metropolitních městech.....	77
Příloha E: Růst indického HDP od roku 1951.....	78
Příloha F: Předpověď budoucího vývoje Indické republiky v číslech	79

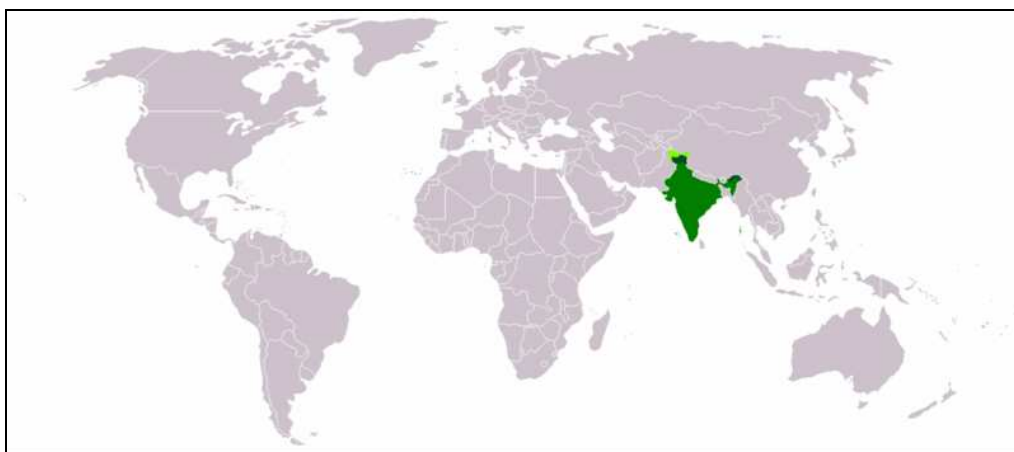

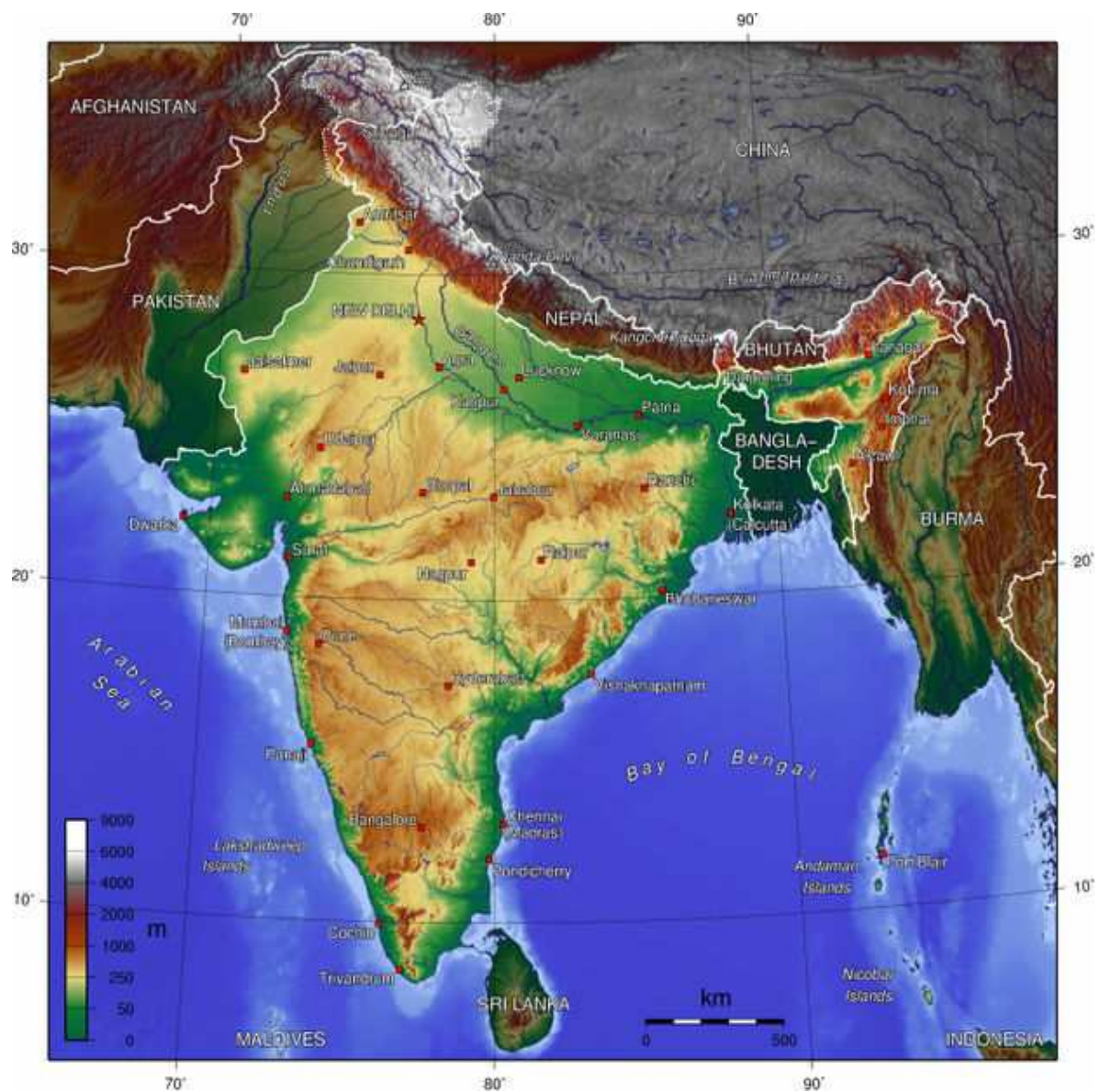
Přílohy

Příloha A: Státní vlajka Indické republiky

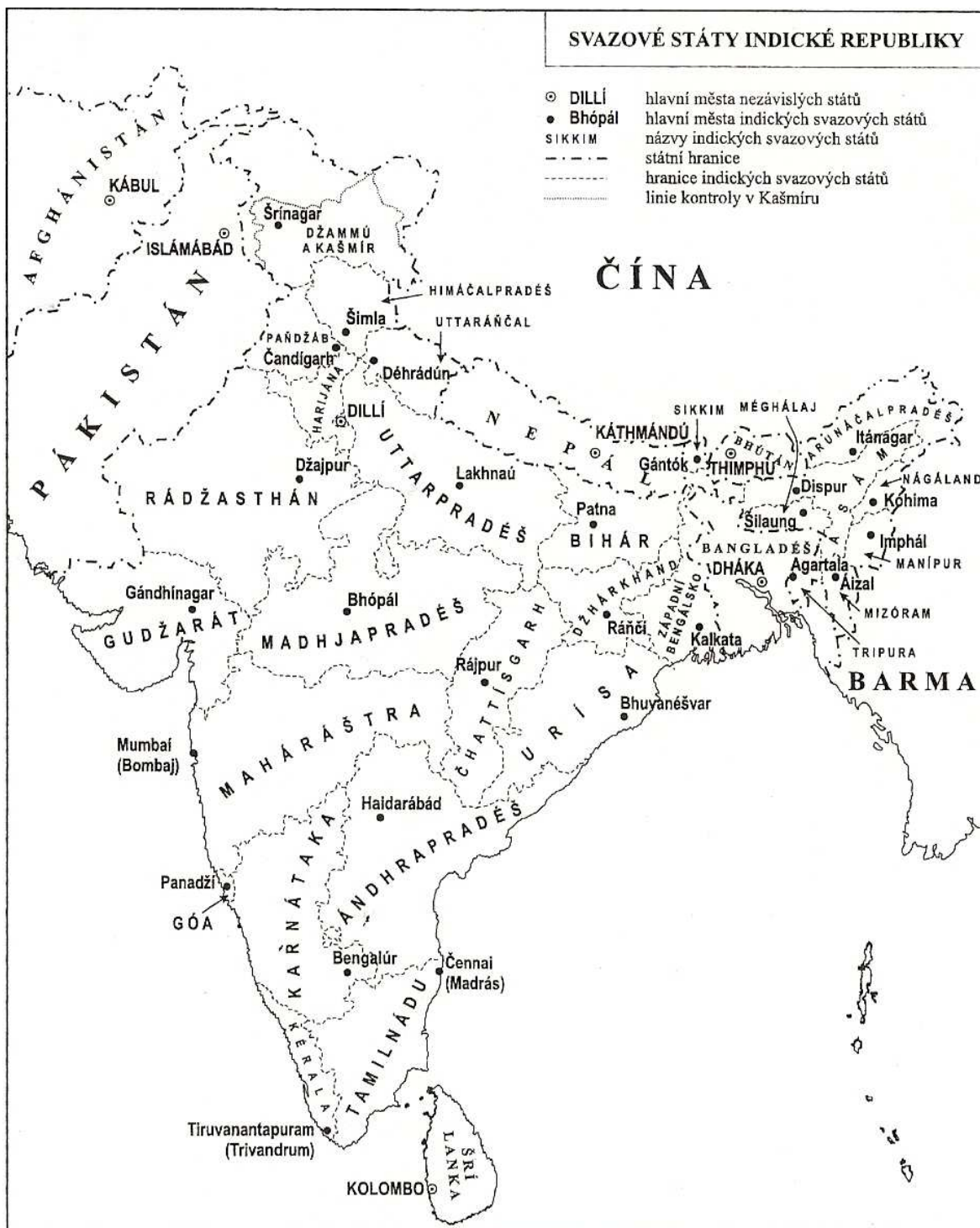
Příloha B: Poloha Indie a geografická mapa země

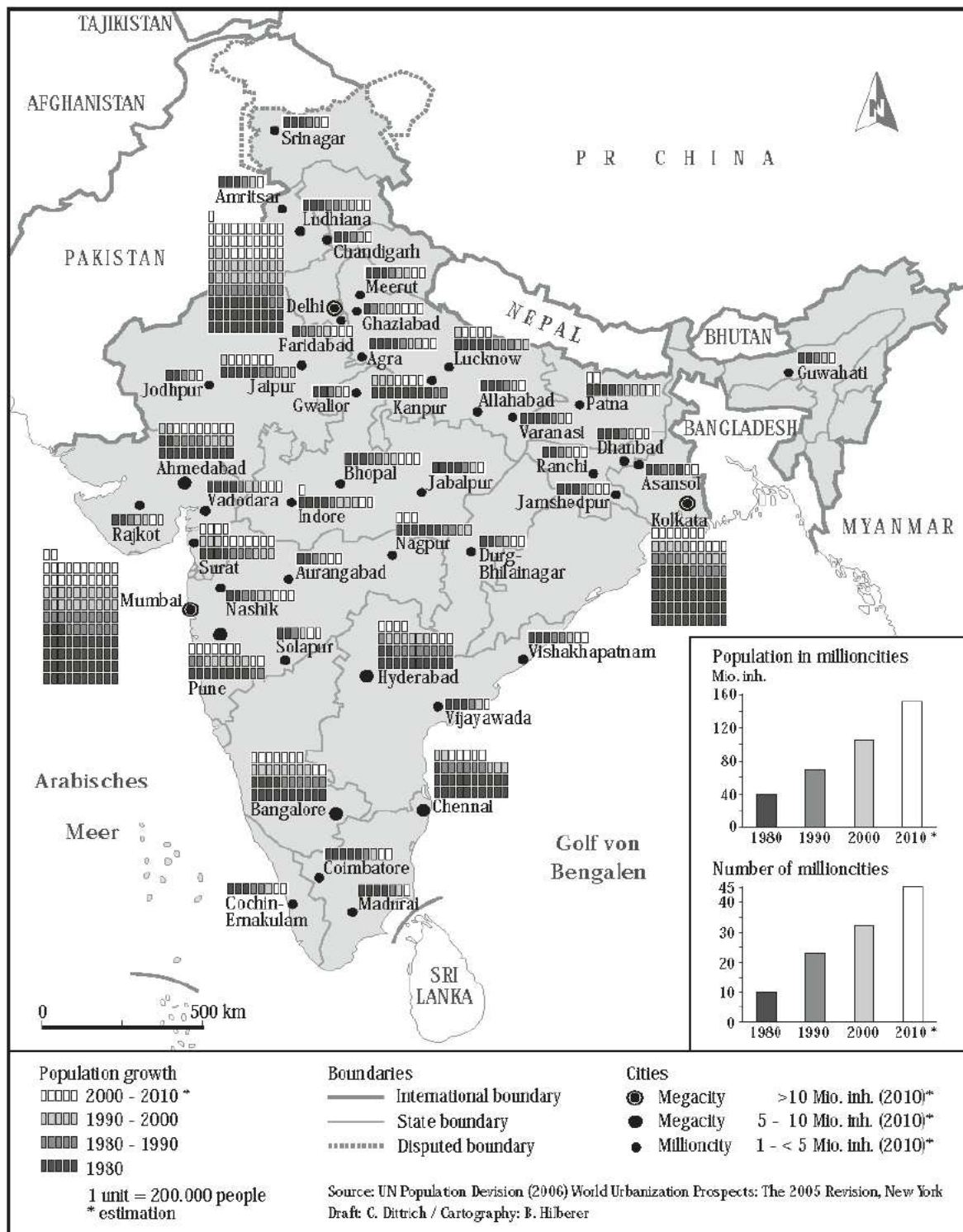
Zdroj: Encyklopedie Wikipedia, [online]

Příloha C: Mapa indických svazových států

Zdroj: STRNAD, J., FILIPSKÝ, J., HOLMAN, J. a VAVROUŠKOVÁ, S.: Dějiny Indie

Příloha D: Růst počtu obyvatel v Indických metropolitních městech

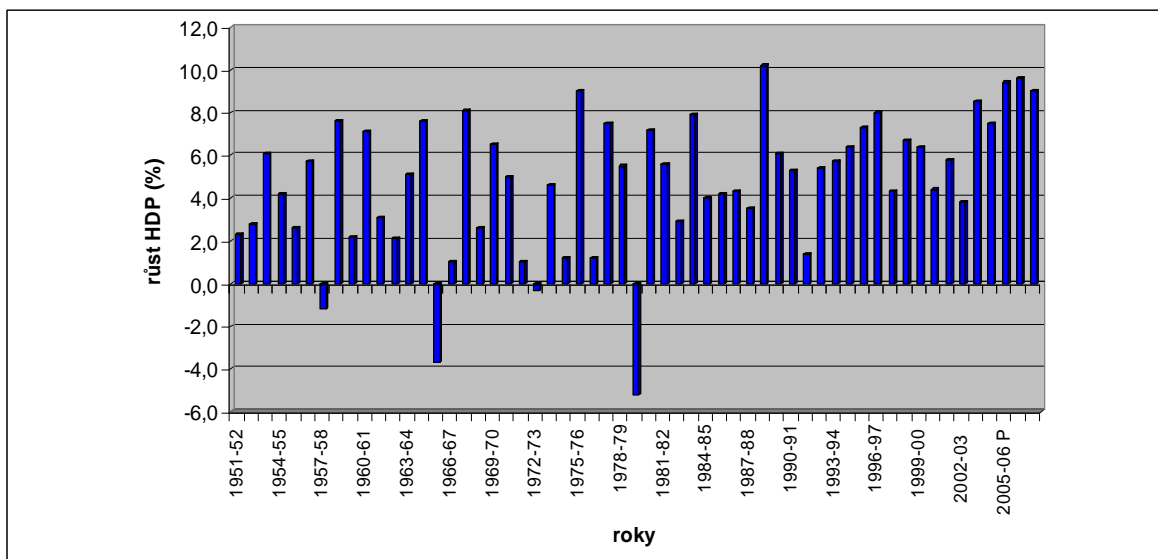

Zdroj: DITTRICH, CH. Bangalore: Globalisation and Fragmentation in India's Hightech-Capital

Příloha E: Růst indického HDP od roku 1951

Graf: Tempo růstu indického HDP od roku 1951 (%)

Tabulka ke grafu: Tempo růstu indického HDP (ve stálých cenách) od roku 1951 (%)

rok	růst HDP	rok	růst HDP	rok	růst HDP
1951-52	2,3	1970-71	5,0	1989-90	6,1
1952-53	2,8	1971-72	1,0	1990-91	5,3
1953-54	6,1	1972-73	-0,3	1991-92	1,4
1954-55	4,2	1973-74	4,6	1992-93	5,4
1955-56	2,6	1974-75	1,2	1993-94	5,7
1956-57	5,7	1975-76	9,0	1994-95	6,4
1957-58	-1,2	1976-77	1,2	1995-96	7,3
1958-59	7,6	1977-78	7,5	1996-97	8,0
1959-60	2,2	1978-79	5,5	1997-98	4,3
1960-61	7,1	1979-80	-5,2	1998-99	6,7
1961-62	3,1	1980-81	7,2	1999-00	6,4
1962-63	2,1	1981-82	5,6	2000-01	4,4
1963-64	5,1	1982-83	2,9	2001-02	5,8
1964-65	7,6	1983-84	7,9	2002-03	3,8
1965-66	-3,7	1984-85	4,0	2003-04	8,5
1966-67	1,0	1985-86	4,2	2004-05	7,5
1967-68	8,1	1986-87	4,3	2005-06 P*	9,4
1968-69	2,6	1987-88	3,5	2006-07 O*	9,6
1969-70	6,5	1988-89	10,2	2007-08 O*	9,0

* P = prozatímní, O = odhad

Zdroj: Handbook of statistics on Indian economy 2008, Reserve Bank of India

Příloha F: Předpověď budoucího vývoje Indické republiky v číslech

Jednotlivé ukazatele	Současný stav	Předpovídaný stav v roce 2020
chudoba (% obyvatel pod hranicí chudoby)	26	13
nezaměstnanost (% celkové prac. síly)	7,3	6,8
gramotnost mužů (%)	68	96
gramotnost žen (%)	44	94
očekávaná délka života (roky)	64	69
Úmrtnost při narození (počet mrtvých novorozenců z 1000)	71	22,5
dětská podvyživenost (% dětí mladších 5 let)	45	8
veřejné výdaje na zdravotnictví (% HDP)	0,8	3,4
Komerční spotřeba energie na osobu (kg oleje)	486	2002
Spotřeba elektrické energie na osobu (kwh)	384	2460
Počet telefonních linek na 1000 obyvatel	34	203
Počet osobních počítačů na 1000 obyvatel	3,3	52,3
Počet vědců a inženýrů v R&D na 1 milión obyvatel	149	590
Podíl jednotlivých sektorů na tvorbě HDP (%):		
zemědělství	28	6
průmysl	26	34
služby	46	60
mezinárodní obchod se zbožím (% HDP, parita kupní síly)	3,6	35

Pozn.: odhad pro rok 2020 byl vytvořen Indií ve spolupráci se skupinou zemí UMI (upper-middle income countries) zahrnující Argentinu, Chile, Maďarsko, Malajsii, Mexiko a Jihoafrickou republiku.

Zdroj: India Vision 2020, Planning Commission, Government of India 2002